

Aprobată prin Decizia Consiliului
sătesc Sălcuța Nr.4/1 din 21.12.2023

Strategia de Dezvoltare Comunitară a localității Sălcuța pentru anii 2024-2028

Sălcuța, 2023

Realizarea acestui document a fost posibilă datorită suportului generos din partea poporului American prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică creat prin Dispoziția primarului nr. 66 din 08 iunie 2023 și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

Cuprins

Lista de figuri	4
Lista de tabele	4
Abrevieri	5
1. Introducere și rezumat executiv	6
1.1. Fișa de rezumat PSM	6
1.2. Contextul național și regional	6
1.3. Comisia și echipele PSM	7
1.4. Aprobarea consiliului local	7
2. Introducere în planificarea strategică	8
2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategică	8
2.2. Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea comunitară	8
2.3. Informații generale despre comunitate	9
3. Profilul și analiza comunității	10
3.1. Caracteristici geografice și de mediu	10
3.1.1. <i>Caracteristici fizico-geografice</i>	10
3.1.2. <i>Planificare spațială</i>	11
3.1.3. <i>Resurse naturale</i>	11
3.1.4. <i>Factorii de poluare a mediului</i>	12
3.2. Demografie	13
3.2.1. <i>Capital Uman</i>	13
3.2.2. <i>Forța de Muncă</i>	14
3.2.3. <i>Profil migraționist</i>	15
3.3. Dezvoltarea socială	16
3.3.1. <i>Educația</i>	16
3.3.2. <i>Cultura</i>	19
3.3.3. <i>Tineret și sport</i>	20
3.3.4. <i>Sănătate</i>	20
3.3.5. <i>Asistență și protecția socială</i>	20
3.4. Economia locală	25
3.4.1. <i>Specializarea economică a localității</i>	25
3.4.2. <i>Sectorul Agriculturii</i>	26
3.4.3. <i>Sectorul industrial</i>	27
3.4.4. <i>Sectorul comerțului și serviciilor</i>	27
3.4.5. <i>Potențial de dezvoltare economică locală - Turismul</i>	28
3.5. Infrastructura	29
3.5.1. <i>Căi de comunicație și transport (drumuri)</i>	29
3.5.2. <i>Portofoliul de locuințe</i>	29
3.5.3. <i>Dotarea fondului locativ cu utilități publice</i>	29
3.6. Buna guvernare și management	30
3.6.1 <i>Gestionarea administrativă</i>	30
3.6.3 <i>Bugetul Local</i>	32
3.6.3 <i>Gestionarea bunurilor</i>	33
3.6.4 <i>Societatea civilă</i>	34
3.7. Analiza SWOT	35
4. Strategia de dezvoltare socio-economică	39
4.1. Viziunea comunității	39
4.2. Cadrul și direcțiile strategice	39
4.3. Planul de acțiuni	41
4.4. Cadrul de monitorizare și evaluare	54
Fișe de proiect	61

Lista de figuri

Figura 1. Poziționarea geografică.....	10
Figura 2. Structura pe grupuri de vârstă a populației, 2023	13
Figura 3. Gradul de echipare a fondului locativ cu utilități publice.....	29
Figura 4. Structura cadrului instituțional de monitorizare și implementare a Strategiei SDSE a satului Sălcuța.....	54

Lista de tabele

Tabelul 1. Componenta grupului pentru planificare strategică	7
Tabelul 2. Indicatori socio-economici com. Sălcuța, 2023	9
Tabelul 3. Dinamica populației după genuri, 2020-2023	13
Tabelul 4. Structura pe grupuri de vârstă a populației, 2023.....	13
Tabelul 5. Evoluția natalității în anii 2019-2023	14
Tabelul 6. Structura populației după domenii de activitate, 2023	14
Tabelul 7. Numărul șomerilor înregistrați (la evidența ANOFM)	15
Tabelul 8. Indicatori privind migrația populației în localitate, 2023	15
Tabelul 9. Instituțiile de învățământ	16
Tabelul 10. Caracteristicile tehnice ale grădiniței "Ghiocel".....	17
Tabelul 11. Caracteristicile tehnice ale liceului din Sălcuța	18
Tabelul 12. Indicatori socio-demografici, 2023	21
Tabelul 13. Copii din grupuri defavorizate, 2023	21
Tabelul 14. Accesul copiilor la serviciile sociale, 2023	21
Tabelul 15. Populație săracă, 2023	22
Tabelul 16. Accesul populației sărace la prestații și servicii sociale, 2023	22
Tabelul 17. Persoane cu dizabilități, 2023	22
Tabelul 18. Accesul persoanelor cu dizabilități la servicii și mijloace ajutoare tehnice	22
Tabelul 19. Principalele probleme cu care se confruntă grupurile defavorizate	23
Tabelul 20. Minorități etnice/lingvistice, 2023	24
Tabelul 21. Persoane vârstnice, 2023	24
Tabelul 22. Principalii agenți economici din localitate	25
Tabelul 23. Repartizarea agenților economici după forma organizatorico-juridică	26
Tabelul 24. Lista obiectivelor turistice din s. Sălcuța.....	28
Tabelul 25. Structura AAPL, 2023	30
Tabelul 26. Serviciile publice și atribuțiile lor	31
Tabelul 27. Participarea în cadrul proiectelor de dezvoltare în ultimii 3 ani	32
Tabelul 28. Evoluția veniturilor totale a bugetului local, 2019-2023, mii lei.....	32
Tabelul 29. Evoluția structurii cheltuielilor bugetului local, 2019-2023, mii lei	33
Tabelul 30. Structura intravilanului localității.....	33
Tabelul 31. Tranzacții funciare 2019-2023	34
Tabelul 32. Asociațiile obștești activează în următoarele domenii:	34
Tabelul 33. Analiza SWOT	35
Tabelul 34. Foaie de monitorizare a planului de acțiuni	56
Tabelul 35. Principalii indicatori ai raportului de verificare și revizuire	57
Tabelul 36. Tabel pentru raportul de evaluare	58
Tabelul 37. Structura model a raportului de monitorizare și evaluare	58
Tabelul 38. Riscuri și impedimente de implementare	59

Abrevieri

RM	-	Republica Moldova
APL	-	Administrație publică locală
BL	-	Buget local
BS	-	Buget de Stat
CLS	-	Consiliul Local Sălcuța
GLPS	-	Grup de Lucru pentru Planificare Strategică
UAT	-	Unitate administrativ teritorială
Mln	-	milioane
PUG	-	Plan Urbanistic General
RDS	-	Regiunea de Dezvoltare Sud
ADR	-	Agencia de Dezvoltarea Regională Sud
RM	-	Republica Moldova
SDC	-	Strategia de Dezvoltare Comunitară
PSL	-	Planificare Strategică Locală
SWOT	-	Analiza punctelor tari; punctelor slabe; oportunităților și amenințărilor.
IREX	-	Organizație globală de dezvoltare și educație
USAID	-	Agencia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
AO	-	Asociația Obștească
ODA	-	Organizația pentru Dezvoltarea Antrenoratului

1. Introducere și rezumat executiv

1.1. Fișa de rezumat PSL

Acest document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (în continuare SDC) a satului Sălcuța pentru perioada anilor 2024 - 2028. Aceasta a fost elaborată cu suportul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GLPS) constituit prin Dispoziția primarului s. Sălcuța nr. 66 din 08 iunie 2023, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților Institutului de Dezvoltare Urbană, în cadrul Programului Comunitatea Mea implementat de IREX și finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

Strategia a urmărit elaborarea viziunii, obiectivelor strategice și planului de acțiuni pentru perioada 2024 – 2028, precum și dezvoltarea unui portofoliu de proiecte al strategiei. Strategia pune în valoare punctele forte ale satului și se bazează pe potențialul socio-uman, dezvoltarea economiei locale, serviciilor publice, instituțiilor infrastructurii sociale și de afaceri, precum și pe capacitatea autorităților publice locale și structurilor societății civile privind asumarea responsabilității pentru procesul de dezvoltare locală.

Principiile care stau la baza elaborării documentului sunt: (i) promovarea unei guvernări locale eficiente și responsabile; (ii) promovarea unui proces decizional participativ și (iii) promovarea principiilor dezvoltării durabile la nivel local.

Principalele obiective urmărite de SDC a s. Sălcuța sunt: (i) determinarea viziunii și direcțiilor strategice de dezvoltare, dinamica și profunzimea dezvoltării propuse; (ii) eficientizarea activității autorităților publice locale în gestionarea localității; (iii) utilizarea eficientă a resurselor financiare; (iv) promovarea localității (aspecte unice, irepetabile, competitive); și (v) atragerea surselor externe de finanțare (buget de stat, investiții străine, donații, granturi) pentru a implementa proiectele investiționale planificate.

Beneficiari ai Strategiei sunt locuitorii satului Sălcuța, autoritățile administrației publice locale, structurile societății civile, instituțiile educaționale, sectorul privat, tinerii, precum și toate persoanele interesate în dezvoltarea durabilă locală.

SDC a s. Sălcuța pentru anii 2024 – 2028 este structurată pe cinci compartimente și include: (i) profilul comunității (inclusiv analiza SWOT); (ii) cadrul general al strategiei (viziunea și direcțiile de dezvoltare); (iii) planul de acțiuni; (iv) etapele de implementare și monitorizarea implementării strategiei; și (v) portofoliul de proiecte prioritare.

Planul de acțiuni pentru anii 2024 – 2028 cuprinde totalitatea acțiunilor/măsurilor orientate spre atingerea obiectivelor strategice, cu indicarea: costului estimativ, perioadei de implementare, responsabililor pentru realizarea acțiunilor, potențialelor surse de finanțare, precum și a indicatorilor de monitorizare și a rezultatelor așteptate după implementarea fiecărei acțiuni/măsurii.

1.2. Contextul național și regional

Strategia de Dezvoltare Comunitară este un document complex, elaborat printr-un larg parteneriat, care are la bază documentele de programare locală (Strategia de dezvoltare regională Sud și strategii regionale sectoriale), națională (Strategia națională de dezvoltare "Moldova 2030", strategii sectoriale de dezvoltare) și internațională (Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030).

1.3. Comisia și echipele PSL

Prezentul document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (SDC) a satului Sălcuța pentru anii 2024 - 2028, elaborată într-un mod participativ, conform Manualului de utilizare a APSL elaborat de programul USAID / Comunitatea Mea (CM) Moldova.

Strategia de Dezvoltare Comunitară reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice Locale, în următorii 5 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a localității.

Pentru elaborarea strategiei a fost creat un grupul de lucru, componența căruia a fost aprobată prin Dispoziția primarului nr.66 din 08.06.2023, după cum urmează:

Tabelul 1. Componența grupului pentru planificare strategică

#	Numele, prenumele	Locul de muncă	Funcția
1.	Bacal Liliana	Primăria s. Sălcuța	primărită
2.	Creangă Rodica	Primăria s. Sălcuța	secretară a Consiliului local
3.	Ciomîrtan Maria	Primăria s. Sălcuța	contabilă-șefă
4.	Anton Valentina	Primăria s. Sălcuța	specialistă
5.	Bucuci Grigore	Casa de cultură s. Sălcuța	director
6.	Tabacaru Alexei	ÎM "Sălcuța-Sat-Curat"	președintele Comisiei de cenzori, antreprenor
7.	Ignat Eudochia	Direcția asistență socială și protecția familiei	asistentă socială
8.	Anton Nina	Biblioteca publică	bibliotecară
9.	Tabacaru Dan	CÎPSA Sălciș-Service	antreprenor
10.	Pleşca Liuba	IP Liceul Teoretic "Meșterul Manole"	directoare
11.	Znacovean Mihail	Consiliul local	consilier
12.	Corolenco Ion	Consiliul local	consilier
13.	Țurcanu Neonila	IP Liceul Teoretic "Meșterul Manole"	învățătoare
14.	Țurcanu Alexei	Consiliul de participare Căușeni	membru
15.	Novac Ala	Centru de sănătate Sălcuța	medic
16.	Veverița Alina	Centru de sănătate Sălcuța	asistentă medicală
17.	Peni Liudmila	Oficiu poștal	operatoare
18.	Bagrin Evghenia	Grădinița-creșă "Ghiocel"	cadru didactic de sprijin
19.	Juncu Veronica	Grădinița-creșă "Ghiocel"	directoare
20.	Jelihovschi Ion	ATO "Valeriu Gafencu" IP Liceul Teoretic "Meșterul Manole"	membru, elev
21.	Tatar Doina	Frizeria "Doina"	antreprenoare
22.	Bucuci Irina	-	vânzătoare
23.	Tataru Mariana	Grădinița-creșă "Ghiocel"	educatoare, meșteșugar
24.	Sîrbu Rodica	AO "ADDI"	președinte
25.	Creanga Gheorghe	ÎM "Sălcuța-Sat-Curat"	director

1.4. Aprobarea consiliului local

Strategia a fost aprobată prin Decizia Consiliului sătesc Sălcuța nr. 4/1 din 21.12.2023.

2. Introducere în planificarea strategică

2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategică

Acest document a fost elaborat cu scopul de a intensifica procesul de dezvoltare socio-economică a localității, de a stabili punctele clare pentru consolidarea efortului comun al membrilor comunității direcționat spre îmbunătățirea calității vieții cetățenilor.

Metodologia de lucru a respectat logica elaborării unei strategii:

- 1) **Diagnosticul teritoriului**, bazat pe datele existente și realizat cu implicarea părților interesate (administrația publică, mediul de afaceri, societatea civilă) și a responsabililor pe domenii. Această analiză, ce conține o dimensiune tematică, dar și una integrată, a servit drept material de lucru în cadrul grupurilor de lucru.
- 2) **Analiza SWOT** - instrument de analiză a potențialului de dezvoltare a satului, evidențiază punctele tari și slabe, oportunitățile și amenințările rezultate din diagnosticul teritoriului pe baza unui proces participativ al părților interesate (grupuri de lucru sectoriale, interviuri, workshop-uri, focus grup-uri, dezbateri cetățenești).
- 3) Strategia conține **viziunea, obiectivele generale și specifice de dezvoltare** și principalele direcții strategice de dezvoltare ale satului. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanță și rezultate concrete.
- 4) **Planul de acțiuni 2024 – 2028** conține acțiunile concrete de întreprins pe termen scurt și mediu pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în Strategie.

În același context, metodologia de elaborare a asigurat caracterul participativ și transparent al acestui document prin organizarea de interviuri, chestionare, workshop-uri, focus grup-uri, training-uri, grupuri de lucru sectoriale, consultări și audieri publice în fazele esențiale de elaborare, pentru exprimarea nevoilor și aspirațiilor tuturor categoriilor sociale. Au fost respectate principiile egalității și echității de gen, incluziunii și reprezentativității tuturor grupurilor din cadrul comunității (criterii de vârstă, sex, etnie, apartenență religioasă, categorii vulnerabile, etc.).

Pe baza planului de acțiuni, vor fi elaborate planuri anuale de activități la nivelul consiliului local Sălcuța.

2.2. Cadru juridic și instituțional privind dezvoltarea comunitară

Strategia de Dezvoltare Comunitară a satului Sălcuța, raionul Căușeni, pentru anii 2024 – 2028 reprezintă un document de planificare strategică integrată la nivel local, un mijloc esențial pentru factorii de decizie, pentru părțile interesate și, nu în ultimul rând, pentru cetățeni, unde sunt identificate cele mai bune soluții pentru creșterea calității vieții prin asigurarea unui mediu sănătos, pentru o dezvoltare durabilă pe termen mediu și lung în comunitate.

Aceasta a fost elaborată cu suportul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GLPS) constituit prin Dispoziția primarului s. Sălcuța nr. 66 de 08 iunie 2023, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților Institutului de Dezvoltare Urbană, în cadrul Programului Comunitatea Mea, implementat de IREX și finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

2.3. Informații generale despre comunitate

La 01.01.2023, în satul Sălcuța, raionul Căușeni, sunt înregistrate valorile următorilor indicatori socio-economici:

Tabelul 2. Indicatori socio-economici com. Sălcuța, 2023

	Indicatori socio-economici	2023
1	Total populație, inclusiv	4292
1.1.	- Copii de vârstă (0-3 ani)	110
1.2.	- Copii de vârstă preșcolară (3-7)	124
1.3	- Copii de vârstă școlară	525
1.4	- Populație activă	2591
1.5	- Persoane în vârstă (pensionari)	514
1.6	- Populație plecată (migranți)	428
2.	Număr de agenți economici	17
3	Număr de salariați, inclusiv	405
3.1	- În sfera bugetară	141
3.2	- În economia reală	264
4	Salariul mediu (estimativ)	-
5	Bugetul total executat (venituri), mii lei, anul 2022	9989,9
5.1	- Venituri proprii, mii lei anul 2022	775,5
6	Număr total de gospodării	1482
6.1	% din gospodării conectate la apeduct -	85
6.2	% din gospodării conectate la canalizare	0
6.3	% din gospodării contract de evacuare centralizată a deșeurilor	70,9
6.4	% de gospodării conectate la rețeaua de gaz	56
7	Lungimea drumurilor locale (total, km)	60,3
7.1	% din drumuri locale cu acoperire rigidă (asfalt și "variantă albă")	38
7.2	% din străzi cu iluminat nocturn	87

3. Profilul și analiza comunității

3.1. Caracteristici geografice și de mediu

3.1.1. Caracteristici fizico-geografice

Poziționarea geografică | Satul Sălcuța, raionul Căușeni, este situat în emisfera nordică la intersecția paralelei 46°35'52" latitudine nordică și meridiene 29°15'08" longitudine estică.

Satul este situat în partea de sud-est a țării, la aproximativ 3 km în linie dreaptă de graniță cu Ucraina. Râul Botna, afluent al Nistrului și al șaselea râu din Moldova în ordinea lungimii, curge în zona imediat nordică a satului. La sud-est de sat (ocolul silvic Căușeni, Sălcuța, parcela 43, subparcela 3a), este amplasată râpa din Sălcuța, arie protejată din categoria monumentelor naturale de tip geologic sau paleontologic.

Figura 1. Poziționarea geografică

Repere istorice | Satul Sălcuța este menționat pentru prima dată în darea de seamă întocmită de Michály Bay și Gáspár Pápay, ambii originari din Ungaria de Sus, după efectuarea unei călătorii în Crimeea, unde fuseseră trimiși de principele Transilvaniei, Francisc Rákóczy (1704-1711), în misiune la hanul tătarilor Gazi Ghirai al III-lea. După o călătorie de câteva luni, "la 18 martie 1706, solii principelui transilvănean au revenit la Palanca, peste o zi poposesc la Cioburciu, la 21 martie sosesc la Căușeni, iar la 22 martie, luni, au ajuns în satul Sălcuța".

Deci, Sălcuța este atestată documentar pentru prima dată la 22 martie 1706.

Denumirea satului Sălcuța este menționată, la începutul secolului al XVIII-lea, și pe harta Moldovei elaborată de eminentul cărturar român, domn al Țării Moldovei, Dimitrie Cantemir (1673-1723), hartă anexată de autor la opera sa enciclopedică "Descrierea Moldovei".

În descrierea Bugeacului, elaborată, între anii 1818 și 1828, de comisia pentru ridicarea topografică a Basarabiei, sub conducerea ofițerului de stat-major A. O. Kornilovici, se afirmă că Sălcuța a luat ființă "după plecarea tătarilor din Basarabia, pe locul unde fusese o siliște tătărească, mai jos de Valul lui Traian, la poalele unui deal din partea dreaptă a râului Botna". Aceeași părere o expune și Zamfir Arbore: "După părăsirea Basarabiei de tătari, un număr de țărani români au părăsit județul Cârligătura și s-au așezat mai jos de Valul lui Traian, acolo unde a fost veche siliște de tătari". Această relatare a fost apoi repetată "Dicționarul statistic al Basarabiei": "satul este întemeiat de către 100 de familii de țărani veniți din județul Cârligătura. Aceștia s-au așezat aici pe locul unde odinioară fusese un sat mare tătăresc".

Cele 103 sau 100 de familii de țărani veniți din valea Bahluiului, despre care ne comunică aceste surse românești, e posibil să se fi așezat cu traiul în satul Sălcuța după războiul ruso-turc din anii 1787-1791, pe parcursul căruia asupra satului s-a abătut o mare nenorocire – Sălcuța este jefuită și arsă de ruși. Chiar dacă țăranii poposiți din părțile Cârligăturii s-ar fi stabilit aici cu traiul, ei însă n-au pus temelia satului Sălcuța, și anume pe locul unei foste siliște tătărești. Satul nu putea, cu certitudine, să apară după anul 1770, când rușii au strămutat un număr însemnat de tătari, deoarece el exista anterior.

Ca și alte sate din raiaua Bender (Calfa, Chircăiești, Chițcani, Copanca, Hagimus, Hârbovăț, Varnița), Sălcuța era populată de români. Drept dovadă servește, înainte de toate, frumoasa denumire a localității de origine românească, care provine de la diminutivul salcă – variantă de salcie cu ramuri flexibile (salix alba).

3.1.2. Planificare spațială

O problemă majoră în dezvoltarea urbanistică a satului Sălcuța este generată de faptul că, Primăria satului Sălcuța nu dispune de documente de planificare urbanistică (Plan Urbanistic General și Plan de Amenajarea Teritoriului). Astfel, dezvoltarea socio-economică a localității nu este corelată cu principiile, obiectivele, normele și instrumentele planificării de dezvoltare urbană.

3.1.3. Resurse naturale

Capitalul natural este un termen colectiv pentru activele naturale, precum și a serviciilor ecosistemice rezultate din acestea. Capitalul natural face posibilă viața umană. Servicii de ecosistem care rezultă din capital natural formează baza pentru toate activitățile economice umane, inclusiv produse alimentare, apă și energie. Valoarea capitalului natural devine tot mai recunoscută ca fiind esențială pentru succesul economic și dezvoltare durabilă.

Resurse acvatice Rețeaua hidrografică a s. Sălcuța, fiind parte componentă a rețelei hidrografice a Republicii Moldova, aparține bazinului Marii Negre. Hidrografia satului Sălcuța se referă la totalitatea apelor de pe teritoriul acesteia. Satul beneficiază de următoarele tipuri de unități acvatice: râuri, lacuri și ape subterane.

Apele de suprafață. În localitate există 3 bazine acvatice.

Apele subterane. Un rol deosebit în bilanțul terestru al apei îl joacă apele subterane. Ele activ se includ în ciclul hidrologic, ca parte componentă a debitului subteran de apă.

Sursele de apă potabilă. Localitatea își îndeștează necesitățile cu apă din fântâni. Estimativ, localitatea consumă, pe parcursul ultimilor 5 ani, anual 51 mii metri cubi de apă.

Principalele probleme legate de asigurarea calității necesare a apei potabile pentru localitate sunt:

- 1) Scăderea rezervelor de apă disponibile datorită schimbărilor climaterice.
- 2) Particularitățile conținutului chimic (grad sporit de poluare) al apelor obținute din sursele disponibile, care creează dificultăți în asigurarea calității necesare a acesteia pentru consumatorii finali.

Solul și subsolurile Solul se formează și evoluează în timp îndelungat – zeci și sute mii de ani. În s. Sălcuța solurile sunt principala bogăție naturală, care se exprimă prin fertilitatea și diversitatea lor. Bonitatea solului este 65 puncte. Sunt mai multe tipuri de soluri: cernoziomuri, soluri de luncă, eroda soluri, dar și solonchacuri.

Una din probleme cu care se confruntă APL privind întreținerea și utilizarea solurilor în calitate de capital natural este diminuarea suprafețelor solurilor fertile din cauza eroziunii acestora.

3.1.4. Factorii de poluare a mediului

În localitatea Sălcuța, sursele principale de poluare sunt sursele din agricultură, așa ca eroziunea solului, deșeurile organogene din sectorul zootehnic, industria de prelucrare a materiei prime agricole și aplicarea produselor chimice fitotehnice.

Poluarea aerului. Principalele surse de poluare a mediului constituie benzinăria din teritoriu, activitatea vinăriei, transportul auto, gunoiștile autorizate și neautorizate, gazele eliberate de cazangeriile școlilor, arderea tuturor tipurilor de combustibil în gospodăriile personale, arderea ilegală a miriștii și deșeurile de la animale din gospodăriile personale.

Poluarea solului. Principalul factor de degradare a solurilor este eroziunea. Activitatea economică a condus la intensificarea proceselor de degradare a terenurilor și a învelișului de sol.

Reducerea exagerată a aplicării îngrășămintelor conduce la epuizarea conținutului de elemente fertile în soluri și la scăderea productivității terenurilor. Practica agricolă demonstrează că capacitatea de producție și recoltele cresc prin utilizarea tehnologiilor avansate, a mașinilor și uneltelor perfecționate, utilizarea îngrășămintelor și pesticidelor, efectuarea lucrărilor de irigare, desecare, drenare, de prevenire și combatere a eroziunii solului, etc. Nerespectarea acestor cerințe duce la micșorarea roadelor și degradarea solurilor. Proprietarii de terenuri agricole utilizează tehnologii avansate de producere agricolă, folosind diverse chimicale, pesticide, ceea ce respectiv influențează asupra calității solului. Un impact negativ semnificativ asupra solului și a lumii vegetale și animale îl are arderea miriștilor.

Poluarea apei potabile. Apa râului Botnei și a iazurilor localității este poluată de gunoiștile improvizate pe malurile lor. Atât în râu, cât și în iaz, se scurg murdăriile de la gunoiștile neautorizate amplasate pe maluri sau în apropiere. Malurile iazurilor nu sunt întărite peste tot, ceea ce creează în timpul ploilor mari o stare de pericol real al declanșării unei inundații imense a teritoriului.

Apele freatice sunt mai mult sărate și nu sunt potabile, din care cauză în localitate sunt un număr redus de fântâni. De aceea, se folosesc fântânile arteziene din adâncime.

Gestionarea deșeurilor. Gestionarea deșeurilor, ca și în majoritatea localităților din republică, este o problemă existentă și în s. Sălcuța. Deși primăria a alocat teren pentru amenajarea gunoiștilor, unde se execută nivelare de două ori pe an, în afară de gunoiștea autorizată, pe teritoriul satului sunt create, în mod abuziv, încă câteva gunoiști neautorizate.

Totodată, la gunoiștea autorizată nu se respectă în totalitate granițele, iar gunoiul este aruncat în mod arbitrar. Nu se efectuează diguirea și compostarea gunoiului. Atitudinea iresponsabilă a locuitorilor față de amenajarea gunoiștii autorizate și depozitarea gunoiului în locuri interzise (margini de drum, malurile râului și a iazurilor, pe pășuni, în păduri) contribuie la crearea unor focare de infecție, cu influență asupra sănătății locuitorii și cu grav impact asupra mediului înconjurător.

Poluarea și distrugerea fondului forestier și a fâșiilor de protecție. Fondul forestier și fâșiile de protecție sunt în special afectate de tăierile ilicite ale copacilor, care au crescut în ultimii ani, pășunatul vitelor și de depozitarea ilegală a gunoiului.

3.2. Demografie

3.2.1. Capital Uman

La 1 ianuarie 2023, populația satului constituia 4292 locuitori, ceea ce constituie 5,3 % din populația totală a raionului Căușeni. Din numărul de populație constatăm că 2117 sunt bărbați (49,3%) și 2175 femei (50,7%). În perioada ultimilor 5 ani, se înregistrează o permanentă scădere a numărului populației (de la 4359 în anul 2019, la 4292 în 2023), pe de o parte cauzată de un spor natural negativ, pe de alta de migrația externă și internă a populației.

Comparativ, cu 01 ianuarie 2020, numărul populației satului s-a micșorat cu 51 persoane sau cu 1,18% din populația anului 2023. Conform datelor, sporul natural este negativ, mortalitatea avansează natalitatea cu 22 persoane în 2022, înregistrându-se 32 născuți și 54 decese.

Conform datelor statistice raionale din 01.01.2019, în satul Sălcuța, copiii de vârstă 0-14 ani constituiau 13 % din numărul total al populației, populația în vârstă de 15-60 ani – 75 %, iar peste 60 ani – 12 %.

Tabelul 3. Dinamica populației după genuri, 2020-2023

Indicatori	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	2023/2020
Populația	4343	4333	4315	4292	-51
Bărbați	2150	2143	2132	2117	-33
Femei	2193	2190	2183	2175	-18

Sursa: Primăria localității

Conform datelor statistice din 2023, în componența populației satului Sălcuța ponderea cea mai mare o dețin persoanele cu vârsta aptă de muncă (cuprinsă între 17 – 56/61 ani) de 60,3 %. Acest fapt este favorabil pentru implicarea categoriei date, apte de muncă, în dezvoltarea locală. Restul 39,7% din populația satului sunt sub (copii și tineri cu vârsta sub 17 ani) sau peste vârsta aptă de muncă (11,9% - persoane ieșite la pensie).

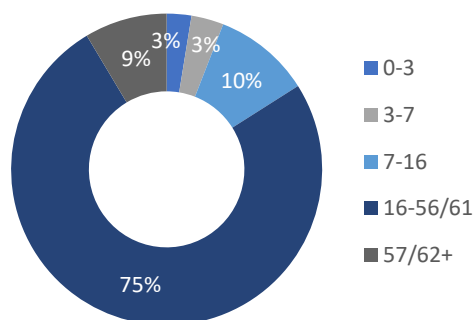
Localitatea Sălcuța se va confrunța în următorii ani cu o sporire a procesului de îmbătrânire a populației, care va determina o presiune demografică în descreștere. Republica Moldova se confruntă la nivel global cu un proces de îmbătrânire demografică, datorat în principal scăderii natalității care a determinat reducerea absolută și relativă a populației tinere (0-14 ani). Astfel, creșterea numărului locuitorilor în vârstă de peste 57/62+ ani, care la moment constituie 12% din totalul populației, relevă că satul este în categoria satelor cu tendințe de îmbătrânire a populației.

Tabelul 4. Structura pe grupuri de vârstă a populației, 2023

Vârsta	01.01.2023
Total populație	4292
0-14	540
0-3	110
3-6	124
3-7	168
7-16	433
15-56/61	3238
57/62 +	514

Sursa: Primăria localității

Figura 2. Structura pe grupuri de vârstă a populației, 2023

Numărul populației este descreștere în ultimii 5 ani, iar un motiv constituie sporul natural negativ. Totodată, tendința descrescătoare este influențată de procesele migraționiste caracteristice pentru toate localitățile din Republica Moldova. În anul 2022, natalitatea a înregistrat un număr de 32 copii născuți, pe când s-au înregistrat 54 de cazuri de deces în rândul populației.

Tabelul 5. Evoluția natalității în anii 2019-2023

Perioada	Total populație la 1 ianuarie	Născuți	Decedați	
			Total	inclusiv copii până la 1 an
2019	4359	21	47	-
2020	4343	42	52	-
2021	4333	36	55	-
2022	4315	32	54	-
2023	4292			-

Sursa: Primăria localității

3.2.2. Forța de Muncă

În Republica Moldova ponderea ocupării forței de muncă în agricultură continuă să fie foarte mare, comparativ cu alte state. În Uniunea Europeană, chiar și după aderarea noilor state membre, ponderea populației angajate în agricultură este de doar 5% din totalul forței de muncă. În Republica Moldova, această pondere este mult prea mare, constituind circa 29% din totalul forței de muncă. În s. Sălcuța, circa 54 la sută din populație obțin veniturile sale din agricultură.

Tabelul 6. Structura populației după domenii de activitate, 2023

Categorii sociale	2023
TOTAL (în limitele satului)	
Populație ocupată în economie, inclusiv:	568
- în agricultură	305
- în industrie	37
- construcții	32
- servicii și comerț	34
-transport și comunicații	19
Învățământ și educație preșcolară	102
Ocrotirea sănătății (inclusiv asistența socială)	13
Administrație Publică Locală și servicii comunale	18
Alte tipuri de activități	8

Sursa: Primăria localității

Din categoria angajatorilor majoritatea sunt agenți ce activează în domeniul agriculturii. Majoritatea angajaților sunt sezonieri; conform datelor neoficiale, la lucrări participă împreună cu părinții și copiii.

Principalii furnizori de locuri de muncă pentru ocuparea forței de muncă, în cadrul comunității, sunt instituțiile de învățământ, instituțiile de menire social-culturală, primăria, gospodăriile țărănești, agenții economici de producere, întreprinderile din comerț, persoanele individuale.

Dinamica numărului de șomeri înregistrați la AOFM din localitate, în ultimii 5 ani, relevă faptul că numărul șomerilor se menține stabil. În ultimii 5 ani, numărul locurilor de muncă disponibile variază de la 1-3 locuri disponibile.

Principalele probleme cu ocuparea populației în câmpul muncii din localitate, în ultimii 5 ani: lipsa locurilor de muncă, salarii mici, indiferența locuitorilor de a se înregistra la AOFM ca șomer.

Posibilitățile privind diminuarea șomajului din localitate în următorii 5 ani sunt: colaborarea cu AOFM Căușeni, informarea tinerilor cu privire la posibilitățile de angajare, organizarea cursurilor de instruire gratuite și obținerea unei profesii, cu sprijinul AOFM. Colaborarea cu agenții economici din teritoriu privind locurile de muncă vacante. Numărul de persoane apte de muncă în mediul rural în raionul Căușeni este de 66,2%.

În ultimii 5 ani, a crescut numărul emigranților din localitate. Migrația este provocată de sărăcia locuitorilor. Tabelul de mai jos prezintă evoluția numărului de șomeri înregistrați la AOFM.

Tabelul 7. Numărul șomerilor înregistrați (la evidenta AOFM)

Anul	2019	2020	2021	2022	2023
Total	7	18	2	9	3
bărbați	5	7	2	6	2
femei	2	11	0	3	1

Sursa: Primăria localității

3.2.3. Profil migraționist

La 1 ianuarie 2023, populația satului Sălcuța constituie 4292 locuitori, din care populația cu vârstă aptă de muncă reprezenta circa 74% (3178 oameni). Cu toate că reprezentanții APL menționează că în procesele migraționiste sunt implicați circa 210 cetățeni, acest număr poate fi mai mare, iar populația stabilă în sat poate atinge cifra de 3700 locuitori.

Tabelul 8. Indicatori privind migrația populației în localitate, 2023

Populația totală a localității	4292 locuitori (100%)
- Femei	2175 (50,7 %)
- Bărbați	2117 (49,3 %)
Persoane implicate în migrație¹	428 (9,97%)
- Temporar	241 persoane (5,62 %)
- Permanent	187 persoane (4,35 %)
- Femei	225 femei (5,24 %)
- Bărbați	203 bărbați (4,73 %)
- Număr vârstnici rămași acasă (nevoile lor)	~514 persoane Nevoi • Pensiile sunt mici • Serviciile costisitoare • Costuri mari la produse alimentare • Pe timp de iarnă - lemne de foc
- Număr copii rămași acasă, număr copii plecați cu părinții	Copii rămași acasă: 142 Copii plecați cu părinții:
- Număr oameni care vor să plece	oameni (până la pandemie)
Țările principale de destinație²	Italia, Franța, Marea Britanie, Germania, SUA, Israel

Acestea conțin valori estimative deoarece nu este posibil stabilirea numărului corect al migrațiilor. La moment putem urmări diferite tendințe migraționiste interne și externe, astfel fiind imposibil de urmărit acest proces. Asupra migrațiilor a influențat și situația din Ucraina. La momentul elaborării profilului în localitate sunt stabiliți cu traiul 8 persoane refugiate din Ucraina. Dacă să analizăm cauzele migrației acestea țin de situația economică, lipsa locurilor de muncă bine plătite etc.

¹ Date colectate de la APL. Acestea conțin valori estimative

² Greu de determinat

3.3. Dezvoltarea socială

3.3.1. Educația

Comunitatea are tradiții frumoase în ceea ce privește educația copiilor, care menține nivelul moral și spiritual al comunității. Sistemul educațional existent în localitate este reprezentat de următoarele niveluri:

Educația preșcolară | Grădinița-creșă "Ghiocel", cu o capacitate de 200 copii, pe care o frecventează 157 copii, cu un grad de utilizare a capacităților de 78,5%.

Educația școlară | IP Liceul Teoretic Meșterul Manole, cu o capacitate de 720 elevi, este frecventată de 525 elevi, cu un grad de utilizare a capacităților de 73%.

Obiectivul major al procesului educațional este formarea și pregătirea copiilor pentru viață și activitate într-o societate democratică, precum și adaptarea lor la condițiile mereu schimbătoare ale societății.

Tabelul 9. Instituțiile de învățământ

Instituția	Beneficiari	Câți copii	Limba de predare
Grădinița de copii "Ghiocel"	Copiii din localitate de vârstă preșcolară	157	Română
Liceul Teoretic „Meșterul Manole”	Copiii din localitate Copiii din localitățile vecine	525	Română

Sursa: Primăria localității

Educația preșcolară | Educația preșcolară în satul Sălcuța se realizează în cadrul unei grădinițe care este o instituție preșcolară de stat, destinată educației copiilor cu vârsta de 2-7 ani, cu un program de 10,5 ore. Clădirea grădiniței este una tip, cu două nivele, cu capacitatea de 200 locuri. Numărul de copii după listă – 157 copiii, care sunt repartizați în 8 grupe, în conformitate cu particularitățile de vârstă și cele individuale. Regimul de activitate al instituției este stabilit prin Regulamentul intern și cuprinde intervalul 7.30-18.00.

În instituția preșcolară activează 15 cadre didactice, 10 cu studii superioare pedagogice, 2 cu studii medii de specialitate, 6 cu grad didactic doi. Vârsta angajaților reprezintă de la 30 ani până la 64 ani. Cadrele didactice din grădinița de copii tind spre educarea unei personalități libere a copilului - tendință contemporană a întregului sistem educațional din republică.

Activitatea de educație și instruire a copiilor se realizează în baza Curriculei Educației copiilor de vârstă timpurie și preșcolară din Republica Moldova și Standardele de învățare și dezvoltare pentru copilul de 0-7 ani. Întregul proces instructiv-educativ este axat pe copil, pe necesitățile lui, pe ritmul propriu și pe nivelul de dezvoltare a fiecărui copil în parte.

Tabelul 10. Caracteristicile tehnice ale grădiniței "Ghiocel":

Indicator	Valoare / Descriere
Anul înființării:	1984
Capacitatea proiectată:	200 locuri
Suprafață totală:	6068 m ²
Suprafață utilizată:	6068 m ²
Localizare:	satul Sălcuța, zona periferică.
Starea generală tehnico-edilitară a grădiniței	Bună. Acoperișul este în stare bună, însă edificiul necesită reparație capitală, pentru că ultima reparație s-a făcut în anul 2012.
Aprovizionarea cu apă a grădiniței	Conectată la apeduct. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, se utilizează boilere electrice.
Canalizare.	Nu este centralizată. Instituția utilizează o hazna pentru evacuarea apelor reziduale.
Sistem de încălzire.	Grădinița are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent.
Blocuri sanitare	Acestea sunt în interiorul clădirii, separate pentru copii și pentru personalul instituției.
Accesibilitatea în instituție.	Grădinița nu are pante de acces pe scări, există doar o singură pantă pentru a ajunge în sala de festivități, acolo unde până nu demult a fost amenajat Centrul de Resurse pentru educația incluzivă. Până în 2023, nu există un veceu adaptat pentru copiii cu necesități speciale.

Sursa: Primăria localității

Normativul în Construcții NCM B.01.05:2019, prevede că pentru normarea optimă, capacitatea instituțiilor preșcolare se determină din structura demografică a populației, luând în calcul nivelul de asigurare a copiilor cu instituții preșcolare, în limita 85 % din copiii de vârstă preșcolară 3-6(7) ani). La începutul anului 2023, numărul copiilor de vârstă preșcolară în sat constituia circa 168 copii, din care 157 erau încadrați în instituția de educație timpurie, iar capacitatea grădiniței de 200 locuri. Acest lucru denotă că, atât la momentul actual cât și pentru perioada viitoare, în sat sunt suficiente locuri pentru cererea existentă și viitoare pentru serviciile de educație preșcolară. Prin urmare APL, în perioada următoare, trebuie să-și orienteze eforturile în îmbunătățirea condițiilor în grădinița existentă (reparații capitale, reabilitarea blocurilor sanitare, implementarea măsurilor de eficiență energetică și de energie alternativă, reparația acoperișului și dotarea cu mobilier și echipament didactic nou).

Învățământul gimnazial și liceal Învățământul primar și secundar general în satul Sălcuța se realizează în cadrul Liceului Teoretic „Meșterul Manole” din Sălcuța. În prezent, în liceu învață 525 de elevi și activează 37 de cadre didactice.

Tabelul 11. Caracteristicile tehnice ale liceului din Sălcuța

Indicator	Valoare / Descriere
Anul înființării:	1985
Capacitatea proiectată:	720 locuri
Suprafață totală:	4431m ²
Suprafață utilizată:	4431 m ²
Localizare:	satul Sălcuța, Centru
Starea generală tehnico-edilitară a instituției	Foarte bună. Acoperișul este în stare foarte bună, edificiul nu necesită reparație capitală. Întreaga instituție a fost renovată capital în cadrul Programului „Reforma Învățământului în R. Moldova”, din resursele financiare ale Băncii Mondiale. Pentru lucrările de reparație și dotare a liceului au fost alocate apr. 42 mln de lei. În rezultat, Liceul Teoretic „Meșterul Manole” este instituția educațională cu cele mai bune condiții în ceea ce privește mediul fizic, dar și cel academic: o atmosferă prietenoasă, călduroasă și dotată cu cele mai inovative mijloace didactice, laboratoare de chimie și fizică, cabinet lingofonic, sala cu mijloace TIC și cea mai mare bibliotecă școlară din țară.
Aprovizionarea cu apă a instituției	Conectată la apeduct. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, se utilizează boilere electrice.
Canalizare.	Nu este centralizată. În cadrul proiectului de reparație capitală, instituția a fost utilată cu o mini stație de epurare, care asigură tratarea apelor reziduale, înainte de acumularea lor în hazna.
Sistem de încălzire.	Liceul are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent.
Blocuri sanitare	Acestea sunt în interiorul clădirii, separate pentru elevi și pentru personalul instituției.
Accesibilitatea în instituție.	Clădirea liceului este cu 3 nivele și are pantă de acces. Este unica instituție din raion care are un ascensor pentru persoane în cărucioare (două ascensoare în 2 blocuri principale) și 2 veceuri adaptate.

Sursa: Primăria localității

Liceul din s. Sălcuța a beneficiat de diverse proiecte educaționale, investiționale și comunitare și are cea mai bună experiență în proiectele de colaborare internațională. Printre cei mai relevanți parteneri ai instituției în implementarea proiectelor se numără: Comunitatea europeană eTwinning, Clasa Viitorului, Tekwill în fiecare școală, Terre des hommes, instituții de învățământ secundar din Turcia, Polonia, Grecia, România etc.

În instituție se respectă orarul de perfecționare și este asigurat cu necesarul de cadre didactice. Este unica instituție din raionul Căușeni unde activează 3 doctori în

științe, unde avem cea mai mare pondere de cadre didactice cu grad didactic și managerial superior – 5 cadre didactice și una din puținele instituții care angajează anual câte un tânăr specialist. Această tendință se păstrează deja al treilea an consecutiv.

Sala pentru festivități și cantina școlară au fost total reparate, în cadrul proiectului PRIM, și se bucură de o apreciere în toată comunitatea educațională din raion.

În liceu activează 2 psihologi, o echipă multidisciplinară intrașcolară, care oferă sprijin și asistență, în cadrul Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă.

Deși multe din problemele altor școli (reparații, dotări) în Sălcuța au fost deja soluționate, cu suportul MEC și Băncii Mondiale, resursele financiare alocate pentru întreținerea unui copil sunt foarte mici și nu acoperă necesarul de cheltuieli. În criza energetică din 2023, instituția riscă să nu poată acoperi cheltuielile pentru consumul de gaze naturale.

Normativul în Construcții NCM B.01.05:2019, prevede că pentru normarea optimă, capacitatea instituțiilor de învățământ general se determină prin aplicarea unei rate a școlarizării de 100% a elevilor claselor I-IX (treapta gimnazială) și unei rate a școlarizării de 75% a elevilor claselor X-XII (treapta liceală) cu ținerea orelor într-un singur schimb. Prin urmare se constată că capacitatea instituției școlare în sat este suficientă pentru cererea curentă și viitoare pentru servicii de educație școlară.

Concluzie: Reieșind din cele menționate anterior, se constată că în sat sunt suficiente locuri pentru cererea existentă de servicii de educație școlară, atât la momentul actual, cât și pentru perioada viitoare. Prin urmare, primăria, în parteneriat cu consiliul raional, în perioada următoare, trebuie să-și orienteze eforturile în menținerea și îmbunătățirea condițiilor în liceu.

3.3.2. Cultura

În satul Sălcuța funcționează 4 instituții culturale: 1 Casă de Cultură, 2 biblioteci (biblioteca publică și biblioteca liceului din localitate) cu un fond bogat de carte; cu peste 10 concerte muzicale organizate anual, un muzeu cu peste 2000 de vizitatori anual.

La fel, datorită diversității ofertei de ore extracurriculare, copiii pot alege să frecventeze cercuri de pictură, literare sau teatrale, în cadrul liceului și în localitate.

Casa de Cultură. În prezent, activitatea culturală în localitate este asigurată de Casa de Cultură cu 500 locuri (cu o sală de concerte). În incinta Casei de cultură funcționează filiala Școlii muzicale din or. Căinari, care oferă lecții de pian, solfegiu, instrumente aerofone etc. În afară de aceasta, amatorii de folclor se adună săptămânal să cânte muzică populară în cadrul ansamblului folcloric „Sălcioara”, care deține titlul de formație model. Copiii învață dansuri sportive și dansuri populare în cadrul ansamblului de dansuri „Flori de liliac”, creat în anul 2022.

În zilele obișnuite și de odihnă, activitățile de recreere sunt limitate. Pentru revigorarea vieții socio-culturale în localitate sunt necesare intensificarea activităților instituțiilor culturale, amenajarea terenurilor sportive și recreative, promovarea și creșterea formațiunilor artistice, dezvoltarea meșteșugurilor și atragerea tinerilor specialiști în domeniul cultural.

Biblioteca publică. La bibliotecă sunt angajate 2 persoane. Localul este asigurat cu 3 calculatoare ce au fost achiziționate prin proiectul Novoteca în februarie 2016. Există conexiune Internet, Wi-Fi. Biblioteca este dotată cu 10000 titluri de carte. Clădirea bibliotecii necesită reparație (din 1986 nu s-a reparat). Serviciul deservește 400 utilizatori ai serviciilor bibliotecare.

3.3.3. Tineret și sport

Autoritățile administrației publice din s. Sălcuța acordă atenție promovării unui mod sănătos de viață. Dinamica indicatorilor ce se referă la activitatea sportivă din localitate în ultimii 5 ani, relevă pe de o parte, interesul sporit al locuitorilor pentru practicarea sportului, pe de altă parte, volumul insuficient de finanțe (mizere) alocate pentru dezvoltarea acestui domeniu.

În pofida faptului că se atestă creșterea interesului pentru activitățile sportive și a numărului persoanelor care frecventează secțiile de sport, dacă nu se va investi în acest domeniu, situația nu se va schimba.

Principalele probleme cu care se confruntă viața sportivă din localitate, în ultimii 5 ani, este lipsa unei săli sportive dotată cu echipament necesar. Pe lângă problema menționată, mai lipsesc finanțe pentru susținerea echipelor pentru deplasarea la evenimentele sportive, pentru dotarea echipei cu inventarul necesar, inclusiv cu costume și încălțăminte sportivă etc.

Dezvoltarea și promovarea activităților sportive din localitate poate fi realizată prin deschiderea secțiilor de sport atractive pentru tinerii din localitate și promovarea unui mod sănătos de viață.

Probleme ce vizează populația tânără din localitate: plecarea tinerilor din localitate, lipsa locurilor de muncă pentru tineri în localitate; inexistența unor locuri amenajate de agrement; lipsa terenurilor sportive amenajate, lipsa specialistului în probleme tineret și sport, lipsa unui program comun pentru rezolvarea problemelor tinerilor în localitate.

Odihnă și agrement | În satul Sălcuța există un singur loc de agrement – parcul central din sat. Numărul de locuitori care frecventează anual locurile de agrement din localitate - 2530 persoane.

3.3.4. Sănătate

Serviciile din domeniul sănătății din localitate sunt prestate de Centrul de Sănătate din Sălcuța. Populația este deservită de un medic, 6 asistente medicale, 1 infirmieră. Total angajați – 8 persoane.

Principalele probleme legate de ocrotirea sănătății cu care se confruntă localitatea în ultimii 5 ani:

- a. Lipsa lucrătorilor medicali.
- b. Salariul mic al lucrătorilor din domeniul ocrotirii sănătății.
- c. Posibilități pentru sporirea nivelului de calitate a serviciilor medicale prestate în următorii 5-7 ani:
- d. Încadrarea tinerilor specialiști în câmpul muncii.

3.3.5. Asistență și protecția socială

Asistența Socială în s. Sălcuța este asigurată prin intermediul Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei Căușeni. Scopul direcției este de a contribui la îmbunătățirea calității vieții persoanelor în dificultate, prin asigurarea asistenței sociale în raza unității administrativ-teritoriale în care activează. În vederea realizării acestui scop, prioritare sunt următoarele obiective.

Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei este responsabilă de identificarea persoanelor defavorizate și acordarea serviciilor sociale calitative, ajutorului social, material și pentru perioada rece a anului, în scopul ameliorării condițiilor de trai. Promovează politica statului în domeniul respectiv și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial.

3.3.5.1. Caracteristicile grupurilor defavorizate

La 1 ianuarie 2023, populația satului constituia 4292 locuitori, ceea ce constituie 5,3 % din populația totală a raionului Căușeni. Din numărul de populație constatăm că 2117 sunt bărbați (49,3%) și 2175 femei (50,7%). În perioada ultimilor 5 ani, se înregistrează o permanentă scădere a numărului populației (de la 4359 în anul 2019, la 4292 în 2023), pe de o parte cauzată de un spor natural negativ, pe de alta de migrația externă și internă a populației.

Tabelul 12. Indicatori socio-demografici, 2023

Denumire indicator, anul 2023	Valoare indicator
Numărul total al populației satului Sălcuța	4292
Numărul persoanelor vârstnice din satul Sălcuța	514
<i>Ponderea persoanelor vârstnice în totalul populației Sălcuța</i>	12%
Numărul persoanelor care trăiesc în sărăcie	415
<i>Ponderea populației sărace în total populația satului Sălcuța</i>	9.7%
Numărul persoanelor cu dizabilități din satul Sălcuța	195
<i>Ponderea persoanelor cu dizabilități în totalul populației Selemet</i>	4.5%
Numărul total de copii din satul Sălcuța	759
<i>Ponderea copiilor în totalul populației satului Sălcuța</i>	17.7%
Numărul copiilor în situații de risc	15
<i>Ponderea copiilor în situații de risc în numărul total de copii</i>	1.98%

Accesul populației satului Sălcuța la prestații și servicii sociale se realizează prin intermediul asistentului social comunitar, angajat al structurii teritoriale de asistență socială Căușeni. Asistentul social comunitar asigură informarea populației despre serviciile sociale disponibile, modul de accesare a acestora, efectuează evaluarea inițială și complexă a persoanelor solicitante de servicii sociale și coordonează referirea persoanelor la servicii sociale, prin echipa multidisciplinară creată prin Dispoziția primarului.

Copii în situații de risc și din alte grupuri defavorizate

Tabelul 13. Copii din grupuri defavorizate, 2023

Categoriile de copii	Băieți	Fete	Copii cu dizabilități
Numărul copiilor în situații de risc	7	8	0
Număr copii cu CES	13	5	5
Număr copii din familii sărace	85	130	10
Număr copii cu unicul părinte/ambii părinți plecați peste hotare	37	27	1
Număr copii cu statut de copil rămas fără ocrotire părintească	0	1	0

Sursa: Primăria localității 1

Tabelul 14. Accesul copiilor la serviciile sociale, 2023

Serviciul social	Număr copii total	Fete	Băieți	Copii cu dizabilități
Serviciul de tutelă/curatelă	0	0	0	0
Custodia – formă de protecție	20	11	9	1
Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii	23	9	14	0
Asistent personal (pentru copii cu dizabilități)	2	1	1	2
Asistență parentală profesionistă /Case de copii de tip familial	2	1	1	0

Populația săracă | Categoria populației sărace în s. Sălcuța constituie apr. 10% din numărul total al locuitorilor satului, ponderea cea mai mare o dețin vârstnicii, urmate de persoanele cu dizabilități. Persoanele

în vârstă și persoanele cu dizabilități au preponderent venituri din gospodăriile agricole individuale, iar una din principalele cauze ale sărăciei sunt salariile și pensiile mizere.

Tabelul 15. Populația săracă, 2023

Total săraci	Numărul de gospodării	Bărbați	Femei	Copii	Vârstnici	Persoane cu dizabilități	Gospodării conduse de femei
415	227	140	275	32	205	120	70

Sursa: Primăria localității

Tabelul 16. Accesul populației sărace la prestații și servicii sociale, 2023

Prestații/Servicii sociale	Număr total beneficiari	Femei	Bărbați	Persoane cu dizabilități
Ajutor social	49	17	9	23
Ajutor pentru perioada rece a anului (APRA)	210	156	54	23
Ajutor pentru vulnerabilitate energetică	513	322	191	25
Support monetar (raion)	0	0	0	0

Persoane cu dizabilități | Numărul de persoane cu grad de invaliditate este considerat a fi mediu și constituie 4,54 % din populație. Majoritatea lor sunt cu dizabilități medii, capabili pentru activități fără ajutorul extern (28,71%), bărbații având cea mai mare pondere (50,76 %). De menționat că asistenții sociali sunt receptivi la necesitățile lor și autoritatea locală se implică, după posibilitate, în soluționarea problemelor lor.

Tabelul 17. Persoane cu dizabilități, 2023

	Total	Femei	Bărbați	Copii
Total persoane cu dizabilități	195	86	99	10
Total				
Persoanele cu dizabilități	195	86	99	10
Persoanele cu dizabilități fizice	168	76	85	7
Persoanele cu dizabilități mentale	24	10	14	3
Persoanele cu dizabilități grave (care nu pot supraviețui fără ajutorul extern)	49	15	24	10
Persoanele cu dizabilități medii (capabili pentru activități fără ajutorul extern)	56	26	30	0

Sursa: Primăria localității

Tabelul 18. Accesul persoanelor cu dizabilități la servicii și mijloace ajutoare-tehnice

Prestații/Servicii sociale	Număr total beneficiari	Femei	Bărbați
Îngrijirea socială la domiciliu	4	2	2
Asistent personal	6	3	3
Mijloace ajutoare-tehnice (cărucior, premărgător, aparate auditive, proteze, ochelari etc.)	10	5	5
Echipa Mobilă (la nivel de raion, dar vine în comunitate)	1	1	0

O altă categorie defavorizată reprezintă **persoanele cu dizabilități** ce constituie cca 4,5 % din numărul total al locuitorilor. Și această categorie au preponderent venituri ce nu corespund cu cheltuielile elementare de întreținere. Numărul de persoane cu grad de invaliditate este mediu și constituie 4,5 % din populație. Majoritatea lor sunt cu dizabilități fizice, iar bărbații au o pondere mai mare – 50,7%. Procesul de incluziune a persoanelor cu dizabilități în societate este în proces de dezvoltare, deoarece vizează schimbarea mentalității

cetățenilor, este un proces de durată care trebuie dezvoltat prin activități constante și consecvente cu această categorie de populație.

O altă categorie defavorizată o reprezintă **copii în situații de risc** care include: copii supuși violenței; copii neglijanți; copii care practică vagabondajul; copii care sunt lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților; copii părinții cărora au decedat; copii care trăiesc în stradă; copii, a căror părinți refuză să-și exercite obligațiile părintești; copii abandonati de părinți; copii care au părinți în privința cărora este instituită o măsură de ocrotire judiciară, copii victime ale infracțiunilor). Această categorie este reprezentată de cca 62 persoane sau 2,1% din numărul total al populației.

În satul Sălcuța mai sunt și 23 persoane ce se confruntă cu sărăcia extremă (0,8%) și 8 refugiați din Ucraina.

Tabelul de mai jos descrie principalele probleme cu care se confruntă grupurile defavorizate.

Tabelul 19. Principalele probleme cu care se confruntă grupurile defavorizate

Grupuri de persoane defavorizate	Problemele cu care se confruntă grupul
Persoanele în etate (58-63+ ani) La 01.01.2023 în satul Sălcuța erau 514 persoane în etate (ceea ce reprezintă 11,97% din populația satului. Dintre ei, 57 persoane sunt cu statut de persoană singuratică (40 femei și 17 bărbați)).	- În sat nu există o cantină socială sau un centru de zi pentru bătrâni. - Venituri insuficiente pentru a acoperi necesitățile de bază ale persoanelor în etate; - Singurătatea și izolarea socială a persoanelor în vârstă; - Lipsa condițiilor minime de trai și accesul limitat la servicii de igienă personală, cum ar fi dusul sau spălarea articolelor mari de îmbrăcăminte; - Dificultatea în efectuarea activităților de autoservire și a muncilor gospodărești; - Dificultatea vârstnicilor de a găsi oportunități de muncă în comunitate sau incapacitatea lor de a continua să lucreze - Limitările de mobilitate care împiedică accesul la informații, servicii culturale și artistice. - Persoanele cu dizabilități se confruntă cu opțiuni limitate pentru petrecerea timpului liber și participarea la activități culturale și sociale.
Copii în situații de risc și dificultate (cca 267 copii (137 fete și 130 băieți)). Datele din august 2023 arată că din cei 267 copii: 140 copii sunt în custodie (75 fete și 65 băieți); 250 copii cu dizabilități (125 fete și 125 băieți); 41 copii cu statut de orfan (23 fete și 18 băieți); 5 copii în Asistență parentală profesionistă; 25 copii romi (13 fete și 12 băieți)	- În sat nu există un centru de zi pentru copii; - Copii romilor au nevoie de activități de alfabetizare și pregătire pentru programul școlar a romilor; - Unii copii cresc într-un mediu familial dificil, caracterizat de violență, abuz de alcool, neglijare sau exploatare prin muncă; - Există copii care rămân temporar fără supravegherea părintească, din cauza plecării părinților lor peste hotare; - Copiii cu dizabilități se confruntă cu dificultăți legate de accesibilitate și disponibilitatea mijloacelor de asistență adecvate; - Copiii se confruntă cu un grad ridicat de stigmatizare și discriminare pe baza unor diferite criterii, precum dizabilitatea, nivelul de trai sau statutul părinților lor; - Unii copii nu au acces la servicii de igienă în sat.
Persoane cu dizabilități În august 2023, în s. Sălcuța erau 195 persoane cu dizabilități (86 femei și 99 bărbați), inclusiv 10 copii. Dintre aceștia: 49 persoane cu dizabilități severe 56 persoane cu dizabilități medii	- Unele gospodării în care locuiesc persoanele cu dizabilități se confruntă cu condiții de trai precare și trăiesc la un nivel ridicat de sărăcie. - Accesul la serviciile de suport, cum ar fi asistența personală, serviciile Respiro, ajutoarele umanitare, suportul financiar și ajutorul social, este limitat pentru persoanele cu dizabilități sau chiar inexistent. - Persoanele cu dizabilități au acces limitat la serviciile de sănătate și la medicamente compensate din cauza lipsei de informații sau a barierelor financiare.

- Informațiile despre oportunitățile de angajare pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv angajarea la distanță sau cu suport special, sunt insuficiente.
- Persoanele cu dizabilități se confruntă cu opțiuni limitate pentru petrecerea timpului liber și participarea la activități culturale și sociale.

3.3.5.2. Servicii sociale

Din bugetul local nu este finanțată nici o instituție socială. Populația poate accesa serviciile sociale doar prin intermediul **asistentului sociali** care oferă informare și consiliere socială, asistă în întocmirea dosarelor pentru obținerea ajutorului social în timpul sezonului rece și direcționează persoanele aflate în dificultate către diverse alte servicii sociale oferite la nivel raional, cum ar fi sprijinul financiar, "Serviciul de sprijin pentru familii cu copii" sau serviciile sociale precum "Asistență personală", "Echipa mobilă", "Respiro" și "Îngrijire socială la domiciliu".

Direcția de Asistență Socială și Protecție a Familiei Căușeni, la nivel de raion, prestează următoarele servicii sociale:

- Serviciul social de îngrijire la domiciliu;
- Serviciul „Asistență Personală”;
- Serviciul de protezare și ortopedie;
- Serviciul reabilitare/recuperare acordat persoanelor în vârstă și cu dizabilități;
- Centrul socio-medical;
- Cantinele de ajutor social.

Minorități etnice/lingvistice | La 01 ianuarie 2023, raportul după gen a populației localității este de 49,3% bărbați la 50,7% femei, femeii fiind într-un număr de 58 persoane mai mult ca bărbați. Diferența de genuri din 2019 până în prezent este în continuă scădere pentru categoria bărbați. Structura etnică a populației în cadrul satului Sălcuța este: 98.09% - moldoveni, 17 - ucraineni, 17 - ruși, 1 - găgăuzi, 8 - romi.

Tabelul 20. Minorități etnice/lingvistice, 2023

Minorități etnice	Bărbați aparținând minorităților etnice	Femei aparținând minorităților etnice	Ucraineni	Ruși	Găgăuzi	Romi
43	19	24	17	17	1	8

Sursa: Primăria localității

Minorități religioase | Cu privire la minorități religioase, populația satului Sălcuța este constituită 99,12% din creștini ortodocși, care frecventează cu regularitate Biserica creștin-ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului”, cu hramul care se sărbătorește pe 28 august. În localitate mai activează Biserica creștină evanghelist-baptistă cu 17 membri.

Persoane în vârstă | Persoanele în vârstă reprezintă una din cea mai vulnerabilă categorie socială existentă în localitate, majoritatea dintre care trăiesc în sărăcie. Cu regret este evidentă îmbătrânirea populației, ca rezultat al migrației tinerilor peste hotarele UAT, în căutarea unei vieți mai bune și a unui serviciu stabil. Persoanele în vârstă reprezintă 12% din populație, dintre care 75,6 % sunt femei. Majoritatea persoanelor din categoria dată dețin un teren agricol, pe care-l îngrijesc pentru a-și asigura existența.

Tabelul 21. Persoane vârstnice, 2023

Total persoane în vârstă	Femei în vârstă	Persoane singure în vârstă	Femei singure în vârstă	Vârstnici cu dizabilități	Femei în vârstă cu dizabilități
66	36	16	8	4	2

Sursa: Primăria localității

Situația social-economică și nivelul de trai scăzut au influențat negativ asupra nivelului de trai al populației. În general, populația satului se confruntă cu următoarele probleme: starea economică precară, sporul natural scăzut, pensii mici, potențialul redus al administrației publice locale de a ajuta categoriile social-vulnerabile.

Un alt aspect al problemelor comunității ține de slaba dezvoltare în localitate a serviciilor de asistență socială, dezvoltarea cărora ar influența pozitiv asupra ameliorării situației persoanelor sărace.

Asistența socială este asigurată de un asistent social și 3 lucrători sociali, angajați de Direcția Asistență socială a raionului Căușeni. Serviciile respective se acordă numai sub forma unor servicii primare care includ: asistența socială la domiciliu, acordarea ajutoarelor sociale, servicii de consultare și informare. Angajații sociali nu acoperă necesitățile tuturor categoriilor de beneficiari. La moment ei deservește 14 beneficiari direcți și 500 pensionari.

Probleme în domeniu: Copiii cu dizabilități, cât și cei adulți, nu au acces la servicii de reabilitare. În localitate lipsește un centru de zi pentru copii cu dizabilități. Nu există cantină socială pentru persoanele vârstnice și aflate în situații de risc. Unitatea administrativ-teritorială nu posedă fond de locuințe care ar putea fi acordat tinerilor specialiști (profesori, medici).

Nu este posibil de identificat surse financiare pentru angajarea în cadrul primăriei a specialistului în protecția drepturilor copilului.

O altă problemă este lipsa accesului (rampelor) pentru persoanele cu dezabilități în instituțiile publice (grădiniță, primărie, oficiu poștal, Centru de sănătate), cât și în unitățile comerciale private.

3.4. Economia locală

3.4.1. Specializarea economică a localității

În contextul socioeconomic actual, activitățile economice de bază în satul Sălcuța sunt agricultura (viticultura și creșterea culturilor cerealiere sunt ramurile cele mai predominante), industria vinului (Fabrica de vinuri "Sălcuța" este unul dintre cei mai importanți producători de vinuri de înaltă calitate din Moldova) și antreprenoriatul/businessul mic și mijlociu, care prestează servicii. Întreprinderile economice cunoscute din s. Sălcuța sunt: SRL "Sălcis-Service", SRL "Api-Mac", SRL "Sălcuța", ÎI "Alexei Bagrin", SRL „Avecam-Prim”, SRL „Maxanro-Prim”.

Potențialul agricol al regiunii este destul de mare, totodată, condițiile climaterice nefavorabile (secetă, grindină) au o influență negativă asupra producției agricole pe majoritatea culturilor. Valorile înregistrate la culturile cerealiere ar putea atinge cote mai mari, dacă proprietarii de terenuri ar îmbunătăți nivelul de mecanizare al lucrărilor, drept alternativă lucrului agricol manual.

Tabelul următor prezintă actorii principali ai economiei locale.

Tabelul 22. Principalii agenți economici din localitate

#	Agent economic	Specializare	Comentariu
1	CÎ Sălcis-Service	agricol	Producerea cerealelor
2	Agromixt TGD SRL	agricol	Producerea cerealelor
3	SC „Api-Mac” SRL	agricol	Producerea cerealelor
4	One Flower SRL	agricol	Producerea cerealelor
5	SRL Bun Augur	agricol	Producerea cerealelor
6	SRL Bagrin-Agro	agricol	Producerea cerealelor
7	SRL „Megaferm-Lux	zootehnic	Creșterea bovinelor
8	ÎM "Salcuta" SRL	vitivinicol	Prelucrarea vitei de vie și producerea

			produselor vinicole
9	SRL "Regalis-ADT"	PECO	Comercializarea produselor petroliere
10	Îl Cericov Gheorghe"	Prestări servicii	Servicii auto
11	COOP Zaim	Comerț	comercializarea cu amănuntul
12	Îl Anton Alina	Comerț	comercializarea produselor alimentare
13	SRL Maxanro-Prim	Comerț	comercializarea produselor alimentare
14	SRL Avecam-Prim	Comerț	comercializarea produselor alimentare
15	Îl Novac Vladimir	Comerț	comercializarea produselor alimentare
16	Îl Jechiu Alexei	Comerț bar	comercializarea produselor alimentare zona de odihnă
17	Îl Vladimir Gaina	Comerț Bar, sală de nunți	Zonă de odihnă și prestarea serviciilor pentru organizarea și desfășurarea evenimentelor

După forma organizatorică juridică, 90,5% din agenții economici sunt întreprinderi cu drept de persoane fizice, iar 9,5% - întreprinderi cu drept de persoane juridice.

Tabelul 23. Repartizarea agenților economici după forma organizatorico-juridică

Agenți economici	2017	2018	2019	2023	Pondere (%)
Întreprinderi cu drept de persoane fizice:	164	161	161	95	90,5%
- întreprinderi individuale	13	11	11	10	-
- gospodării țărănești	150	150	150	85	-
- patentă	1	-	-	-	-
Întreprinderi cu drept de persoane juridice:	7	7	7	7	9,5%
- societăți cu răspundere limitată	2	2	2	2	-
- cooperative	1	1	1	1	-
- întreprinderi municipale	1	1	1	1	-
- organizații neguvernamentale	3	3	3	3	-
TOTAL	174	171	171	105	100%

Sursa: Primăria localității

3.4.2. Sectorul Agriculturii

Agricultura este bazată pe soluri fertile pe care pot fi cultivate aproape toate culturile agricole. Suprafața terenurilor agricole în localitate este de 4744,74 ha, dintre care teren arabil: 2118,54 ha, vii: 150,93 ha, livezi 42 ha nucari.

Din totalul de terenuri agricole, 74 ha de terenuri agricole sunt consolidate și se prelucrează de către gospodării agricole (suprafața mai mare de 10 ha), restul 14 %, 217 ha, inclusiv grădinile, sunt prelucrate în parcele mici de către gospodăriile țărănești (de fermier).

Numărul deținătorilor de teren în total este de 2262 de deținători funciari, dintre care în intravilan sunt înregistrați 1485 de deținători ai loturilor private. Bonitatea solului în localitate este de 65 grade b/ha .

În localitate activează 16 gospodării țărănești care prelucrează independent terenurile proprii și cele date în arendă.

Dinamica indicatorilor privind evoluția activităților agenților economici agricoli din localitate relevă, că s-a majorat în ultimii 5 ani cantitatea de producere. Calitatea produselor sporește continuu în baza aplicării noilor tehnologii de producere și utilizării tehnicii performante, ce reduce considerabil cheltuielile. Aceste tendințe se înregistrează numai la 2 agenți economici activi din ramura agricolă locală (cu o cifră de afaceri > 15 mil. lei).

Un domeniu avantajos ce influențează favorabil veniturile localnicilor este zootehnia. Multe familii întrețin animale pentru consumul propriu, dar și pentru comercializare. Astfel, în localitate se înregistrează: bovine – 180 capete, ovine – 600 capete, caprine – 150 capete, iepuri – 350 capete, cabaline - 20.

Nu există o piață agricolă amenajată. Locuitorii sunt nevoiți să comercializeze produsele animaliere și agricole în piețele din Căușeni, s. Taraclia și Chișinău, ceea ce induce cheltuieli suplimentare. Constatăm că sistemul agricol este subdezvoltat.

3.4.3. Sectorul industrial

Industria, fiind o ramură a producției materiale și a economiei naționale, cuprinde totalitatea întreprinderilor (uzine, centrale electrice, fabrici, mine etc.) ocupate cu producția uneltelor de muncă, cu extracția materiilor prime, a materialelor și combustibililor și cu prelucrarea ulterioară a produselor obținute.

La moment, în localitate funcționează o moară de făină de grâu și una de cereale. Totodată, nu există o olăniță, majoritatea fiind nevoiți să aleagă alte localități pentru ulei din floarea soarelui. Deși există o farmacie veterinară, lipsa unui medic veterinar duce la lipsa unor servicii veterinare. 8 % din terenuri agricole sunt neprelucrate.

Principalul reprezentant al sectorului industrial este compania vinicolă ÎM "Salcuta" SRL care este unul dintre cei mai cunoscuți și importanți producători de vinuri de înaltă calitate din Moldova. Întreprinderea activează cu o suprafață de peste 400 ha de viță de vie, vinăria posedă în asortiment, atât soiuri locale (Feteasca Alba, Feteasca Neagră) cât și internaționale (Pinot Gris, Sauvignon Blanc, Merlot, Cabernet Sauvignon etc.) Facilitățile de producție și procesele tehnologice creează un mediu pentru producerea vinurilor roșii, albe și roze în cele mai bune condiții. În plus, vinificatorii companiei sunt în continuă căutare de noi tehnologii și soluții pentru a extinde gama și pentru a crea vinuri fine de calitate. Vinăria a fost înființată la 3 aprilie 1995 și are în prezent cca 150 angajați, cu un capital social de 42.712.359 MDL și cu venituri din vânzări de circa 90 milioane MDL anual.

La moment, în localitate nu funcționează nici o brutărie, moară sau olăniță; nu sunt organizate servicii veterinare. 8 % din terenuri agricole sunt neprelucrate.

Insuficiența locurilor de muncă calificată duce la majorarea fluxului de tineri instruiți ce pleacă din localitate. Lipsa schimbului de experiență între agenții economici duce la o stagnare a performanțelor acestora.

Intensificarea dezvoltării ramurii agricole din localitate în următorii 5-7 ani ar fi posibilă prin organizarea cursurilor de instruire a cetățenilor în domeniul agriculturii, participării la diverse programe cu finanțare internă și externă, accesul facil la subvențiile acordate de stat, atragerea investițiilor în agricultură. Lipsa pieței de desfacere a produselor agricole nu satisface pe deplin așteptările agricultorilor și altor subiecți în domeniu.

3.4.4. Sectorul comerțului și serviciilor

Comerțul și serviciile sunt reprezentate de o rețea bine organizată de magazine – SRL "Avecam Prim", SRL "Maxanro Prim", ÎM "Anton Alina", ÎM "Novac Vladimir" – și constituie o altă ramură economică de bază a localității. Întreprinderile comerciale pun la dispoziția populației o variantă vastă de produse: de la cele mai vitale produse alimentare până la cele mai rare materiale de construcții și asigură necesitățile locuitorilor din satele vecine. Recent au fost deschise o farmacie, o farmacie veterinară și o frizerie.

3.4.5. Potențial de dezvoltare economică locală - Turismul

Turismul devine o necesitate vitală și accesibilă pentru societatea umană, oferind odihnă, recreere, divertisment, evoluția personalității prin cunoaștere și dezvoltare. Aproximarea bazinelor acvatice, pădurile ce înconjoară satele, așezarea geografică atractivă deschid posibilități pentru dezvoltarea turismului ecologic.

Satul devine tot mai atractiv pentru turiști, dar și pentru investitori. Oamenii se laudă nu doar cu peisaje unice în Europa, dar și cu o localitate în dezvoltare. Amplasată în regiunea de dezvoltare Sud, satul Sălcuța are un mare potențial turistic datorită resurselor naturale specifice, existente în regiune, cum ar fi păduri, resurse de apă, locuri peisagistice și numeroase monumente, inclusiv - naturale, care sunt potențiale atracții turistice. Având un potențial turistic enorm, localitatea trebuie să investească în acest domeniu. Potențialul turistic local nu este valorificat.

Tabelul 24. Lista obiectivelor turistice din s. Sălcuța

N d/o	Denumirea obiectivului turistic	Descrierea succintă a obiectivului turistic și în ce constă atractivitatea acestuia pentru turiști
1.	Muzeul	Casa muzeu a părintelui Ioan Zlotea din Sălcuța reprezintă un veritabil complex care ne vorbește despre viața monahului și despre locul pe care părintele și l-a găsit în inimile celor care l-au vizitat în timpul vieții, dar și ale celor care vin astăzi aici pentru a-i aduce un omagiu. Muzeul este în același timp și o verigă a Inelului Spiritual Mateevici, care cuprinde și Casa muzeu părintele Alexei Mateevici, din satul vecin Zaim, cu care părintele Ioan Zlotea a fost contemporan. La fel ca și Muzeul Mateevici, Complexul Ioan Zlotea, este îngrijit de muzeograful Ioan Găină.
2.	Biserica	Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din s. Sălcuța este un monument arhitectural din centrul satului.
3.	Monumente	Monumentul dedicat eroilor căzuți în cel de-al Doilea Război Mondial a fost ridicat în anii 70. În 2022, în centrul satului, a fost inaugurat Monumentul în cinstea domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt.
4	Fabrica de vin SRL „Sălcuța”	Compania vinicolă Sălcuța este unul dintre cei mai cunoscuți și importanți producători de vinuri de înaltă calitate din Moldova. O afacere de familie situată în satul pitoresc Sălcuța, raionul Căușeni, în zona de sud-est a Moldovei, denumită și “inima vinurilor moldovenești”. Vinăria deține un portofoliu amplu de produse, acesta cuprinzând vinuri de soi individual, vinuri cu Indicație Geografică Protejată (IGP), vinuri maturate și cupaje unice de vin din soiurile alese de vinificatorii specialiști ai vinăriei. Cu o suprafață de peste 400ha de viță de vie, vinăria posedă în asortiment, atât soiuri locale (Feteasca Alba, Feteasca Neagră) cât și internaționale (Pinot Gris, Sauvignon Blanc, Merlot, Cabernet Sauvignon etc.) Facilitățile de producție și procesele tehnologice creează un mediu pentru producerea vinurilor roșii, albe și roze în cele mai bune condiții. În plus, vinificatorii companiei sunt în continuă căutare de noi tehnologii și soluții pentru a extinde gama și pentru a crea vinuri fine de calitate.

3.5. Infrastructura

3.5.1. Căi de comunicație și transport (drumuri)

Lungimea totală a drumurilor, străzilor și stradelor locale constituie 60,3 km, din care 22,9 km sunt asfaltate, 37,4 km sunt în variantă albă.

Între infrastructura de transport a unei localități și dezvoltarea sa economică există o relație directă. Particularitățile reliefului au o influență directă asupra configurației și dezvoltării rețelei de transport.

Actualmente, rețeaua infrastructurii de transport rutier în localitate este planificată pe întreg teritoriul satului. Distanța directă până în or. Căușeni este de 19 km. Distanța directă până în or. Chișinău este de 59 km.

3.5.2. Portofoliul de locuințe

Numărul total de gospodării casnice ale satului este de 1482. Numărul total al caselor (apartamentelor) constituie de asemenea 1482 dintre care părăsite 105.

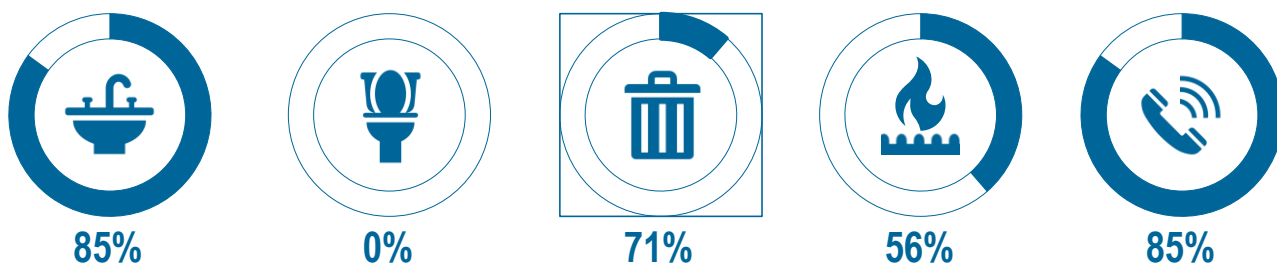
Mărimea fondului locativ din sat constituie 100373 m². Conform datelor Primăriei în comunitate nu se înregistrează necesar de fond locativ.

Satul Sălcuța dispune de terenuri destinate pentru construcția caselor de locuit.

3.5.3. Dotarea fondului locativ cu utilități publice

Gradul de echipare cu utilități publice ale gospodăriilor casnice, este următorul: a) aprovizionare cu apă – 85% din gospodării sunt conectate la rețeaua de apeduct; b) canalizare – nu există; c) serviciul de salubritate – circa 71% din gospodării au contractat serviciul dat, d) gaz natural – circa 56% din gospodării sunt conectate la rețele, însăși rețeaua de tensiune mică de furnizarea a gazelor, permite conectarea tuturor doritorilor; e) serviciile de internet și telefonie – 85% din gospodării sunt conectate la rețeaua de internet și telefonie fixă.

Figura 3. Gradul de echipare a fondului locativ cu utilități publice

Principalele probleme legate de asigurarea cu locuințe și confort cu care se confruntă localitatea în ultimii 5 ani sunt lipsa unui apeduct și a sistemului de canalizare.

3.6 Buna guvernare și management

3.6.1 Gestionarea administrativă

Administrația publică locală | Conform Legii privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006 autoritățile administrației publice locale ale satului Sălcuța sunt reprezentate prin Consiliul Local și Primărie. Activitatea autorităților administrației publice locale este bazată pe legislația în vigoare și propriile Regulamente de organizare și funcționare.

Tabelul 25. Structura AAPL, 2023

Gen	Primăria, persoane	Consiliul Local, persoane
TOTAL	12	13
Bărbați	6	12
Femei	6	1

Sursa: Primăria localității

Consiliul local este autoritatea deliberativă a satului constituit din 13 consilieri aleși în urma alegerilor locale generale din 20 octombrie 2019. Consiliul local este constituit din 1 femeie (ceea ce constituie 7.69%) și 12 bărbați (92.31%). Dintre ei, 2 au vârsta cuprinsă între 35-50 ani și 11 consilieri au vârsta de peste 50 ani.

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare în cadrul Consiliului, în dependență de specificul local au fost create următoarele comisii consultative de specialitate:

1. Comisia în domeniul buget și finanțe, administrație publică locală, juridică, petiții și relații internaționale – (5 membri)
2. Comisia în domeniul agriculturii, urbanismului și amenajării teritoriului, serviciilor publice, protecția mediului (5 membri)
3. Comisia în domeniul învățământului, tineret și sport, sănătate, cultură, protecției sociale, instituțiilor publice de interes local (5 membri).

Primăria este instituția administrației publice locale condusă de primar prin care se realizează principiile de autonomie locală, descentralizarea serviciilor publice, consultarea cetățenilor și este organul de conducere operativă a treburilor publice locale. Primarul este autoritatea reprezentativă a populației și executivă a Consiliului local.

Personalul primăriei este reprezentat de 12 persoane, dintre care 6 femei, ceea ce constituie 50 %, și 6 bărbați, respectiv 50%. Patru dintre funcționarii actuali au studii superioare, un funcționar - medii de specialitate. Vechimea în muncă prevalează pentru cei angajați cu peste 10 ani. Vârsta angajaților primăriei este după cum urmează: un funcționar are vârsta sub 35 ani, 2 funcționari - 35-50 ani și 2 funcționari--peste 50 ani.

Principiile de bază ale activității tuturor specialiștilor încadrați în cadrul serviciilor publice ale Primăriei sunt colegialitatea, disciplina, competența și responsabilitatea. Aceste principii asigură buna funcționare a serviciilor primăriei și încrederea locuitorilor în buna gestionare a treburilor publice.

Sediul Primăriei este în stare funcțională și răspunde principalelor necesități în activitatea administrației publice locale. Primăria este dotată cu 5 calculatoare, 5 imprimante, 4 copiatoare, conexiune Internet, rețea de telecomunicație.

Primăria dispune de suprafață suficientă necesară activității administrative, fiecărui angajat revenindu-i un spațiu de muncă de 15 m², ceea ce reprezintă peste media standardelor altor țări europene (12-14 m²).

Necesități ce trebuie acoperite de moment: înnoirea tehnicii de calcul, reparația fațadei clădirii, reparația terenului și amenajarea teritoriului adiacent edificiului, construcția blocului sanitar în interior.

Administrația publică locală se plasează în centrul tuturor aspectelor care țin de calitatea vieții cetățenilor, depășind cu mult responsabilitatea asigurării de servicii ieftine și de calitate a cetățenilor. Iar aceasta nu se poate realiza decât printr-un proces continuu de dezvoltare locală, susținut printr-o alocare rațională și eficientă a resurselor.

Serviciile administrative solicitate mai frecvent de locuitorii s. Sălcuța sunt de diferite tipuri. Unul din ele este eliberarea de acte: preponderent certificate de proprietate, certificate de la locul de trai (pentru sectorul particular), eliberarea certificatului despre componența familiei (pentru sectorul particular), eliberarea copiilor și extraselor de arhivă, instituirea tutelei și curatelei asupra adulților, eliberarea autorizațiilor de amplasare și funcționarea unităților de comerț (pentru tarabe, comerț ambulant, piețe și sector particular), inclusiv în bază de patentă de întreprinzător.

În acest context, în cadrul Primăriei, există proceduri scrise în măsură de 100% din numărul total al tipurilor de acte eliberate, totuși, până în prezent, nu sunt stabilite proceduri pentru depunerea și soluționarea petițiilor depuse de către cetățeni către administrația publică locală. La nivelul Primăriei nu există un ghid informativ pentru angajații Primăriei cu privire la cerințele față de actele eliberate. Un alt serviciu prestat cu succes în primărie este înregistrarea actelor de stare civilă.

Tabelul 26. Serviciile publice și atribuțiile lor

Funcția publică/postul	Atribuții de bază ale funcției publice/postului	Nr de funcții publice / posturi
Primar	Numește, stabilește atribuțiile și eliberează din funcție șefii de subdiviziuni, de servicii din subordine, personalul primăriei, conduce și controlează activitatea acestora, contribuie la formarea și reciclarea profesională. Exerciță funcția de ordonator principal de credite. Reprezintă colectivitatea locală în relațiile cu alte autorități publice, persoane fizice și juridice din țară și străinătate, precum și în instanțele judecătorești, în condițiile legii. Constată încălcările legislației în vigoare comise de persoane fizice și juridice în teritoriul administrat.	1
Secretar al CL	Asigură înștiințarea convocării consiliului local. Asigură buna funcționare a primăriei. Asigură efectuarea lucrărilor de secretariat. Asigură aducerea la cunoștința publică a deciziilor consiliului local și a dispozițiilor normative ale primarului. Eliberează extrase sau copii de pe orice act din arhiva consiliului local, în afara celor care conțin informații secrete, stabilite potrivit legii. Asigură evidența populației de pe teritoriul u.a.t Completează cartea de imobil și cartea de gospodărie cu populația existentă.	1
Specialist în domeniul percepției fiscale	Implementează politici fiscale de nivel local. Asigură încasarea impozitelor funciare, imobile și taxelor locale. Calculează impozitele și taxele locale în termenii stabiliți de legislația în vigoare pentru fiecare contribuabil.	1
Specialist reglementarea proprietății regimului funciar.	Acordă asistență metodologică și practică persoanelor fizice juridice in problemele reglementării regimului funciar. Monitorizează evidența proprietății publice și private din teritoriu în domeniul funciar.	1
Contabil șef,	Efectuează planificarea, gestionarea și controlul resurselor financiare	1

Funcția publică/postul	Atribuții de bază ale funcției publice/postului	Nr de funcții publice / posturi
	publice. Efectuează calcularea salariului. Efectuează și prezintă dări de seamă la centrul de statistică, inspectoratul fiscal, fondul social și Direcția raională de finanțe	
Contabil	Calculează salariul personalului din instituțiile bugetare. Ține în evidență materialele, întocmirea listelor de inventariere. Elaborează rapoartele lunare, trimestriale, semestriale și anuale.	1
Paznic	Asigură întreținerea și menținerea curățeniei încăperilor și împrejurimilor clădirii administrative a primăriei	3
Îngrijitoare de încăperi	Realizează salubritatea și curățenia în încăperile primăriei și teritoriului adiacent	0,5

Sursa: Primăria localității

Participarea în cadrul proiectelor de dezvoltare comunitară în ultimii 3 ani | Conform datelor oferite de către primărie, este prezent un nivel ridicat de participare al locuitorilor com. Sălcuța în cadrul proiectelor de dezvoltare comunitară, la luarea deciziilor privind prioritățile proiectului, participarea la evaluarea proiectului, participarea activă la implementare.

Tabelul 27. Participarea în cadrul proiectelor de dezvoltare în ultimii 3 ani

Proiectele de dezvoltare a comunității	Perioada	Finanțatorul	Suma
Extinderea și modernizarea Grădiniței-creșă „Ghiocel” din s. Sălcuța, r. Căușeni, prin implicarea și mobilizarea diasporei”	2019-2020	Programul DAR 1+3	496 540 MDL

3.6.2. Bugetul Local

Veniturile bugetului local | Dacă e să excludem transferurile cu destinație specială pentru investiții capitale, tendința este una constantă. Cea mai mare parte a veniturilor o constituie transferurile care înregistrează valori cuprinse între 70 și 80%, ceea ce determină o dependență foarte mare față de bugetul de stat. Veniturile proprii constituie în mediu 17% din totalul veniturilor locale, cea mai mare provenind din defalcările de la impozitul pe venit al persoanelor fizice.

Tabelul 28. Evoluția veniturilor totale a bugetului local, 2019-2023, mii lei

Denumirea indicatorului	2019 (executat)	2020 (executat)	2021 (executat)	2022 (executat)	2023 (aprobat)
1. Venituri generale, din care:	5903,8	10220,1	7536,6	9989,9	9819,3
Venituri proprii	627,8	677,6	752,8	775,5	721,9
Defalcări de la Impozitul pe venitul persoanelor fizice	795,2	1077,5	1310,6	1379,6	1406,0
Transferuri	4480,8	8465,0	5473,2	7834,8	7691,4

Sursa: Primăria localității

Cheltuielile bugetului local | În ultimii 3 ani, cheltuielile totale bugetului local înregistrează aceeași evoluție ca și veniturile totale. Cele mai mari categorii de cheltuieli înregistrate în această perioadă sunt:

1. **Cheltuielile pentru educație, grădinița, reprezintă 1 categorie majoră** pentru care s-au cheltuit în: 2020 -67,2% din bugetul local; 2021 – 51,32% din bugetul total; și 2022 - 46,95% din bugetul local;
2. **Cheltuielile pentru servicii în gospodăria drumurilor** ocupă al doilea loc în structura cheltuielilor constituie 6,3 % din bugetul local în 2020, 11,9% în 2021 și 6,34% din bugetul local în 2022.
3. **Cheltuielile pentru aparatul administrativ (primăria)** pentru care în mediu s-au cheltuit între 1,3-2% din bugetul local.

Tabelul următor prezintă detaliat evoluția cheltuielilor bugetului locale în anii 2019-2023, și celor aprobate pentru anul 2023.

Tabelul 29. Evoluția structurii cheltuielilor bugetului local, 2019-2023, mii lei

<i>Denumirea indicatorilor</i>	<i>2019 (executat)</i>	<i>2020 (executat)</i>	<i>2021 (executat)</i>	<i>2022 (executat)</i>	<i>2023 (aprobat)</i>
Cheltuieli total	6604,3	9554,5	7326,5	10654,4	10,061,3
Servicii de stat cu destinație generală	1161,3	1030,9	2390,2	2227,9	1816,2
Apărare națională	-	-	-	1,0	1,0
Ordine publică și securitate națională	-	-	-	-	-
Servicii în gospodăria drumurilor	571,2	606,7	820,0	1118,4	1169,4
Iluminare stradală	444,9	622,9	650,8	428,1	510,0
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	211,4	125,7	281,3	1085,5	253,0
Centrul de Tineret	344,2	330,2	344,3	354,9	481,2
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	281,6	238,3	208,1	390,1	498,3
Educație	3335,8	6420,4	3760,6	4875,9	5124,2
Protecția socială	20,0	27,5	65,0	30,0	-
Servicii de suport pentru exercitarea guvernării	205,8	151,9	111,9	148,1	208,0

Sursa: Primăria localității

3.6.3 Gestionarea bunurilor

Proprietatea s. Sălcuța se constituie din totalitatea bunurilor imobile proprietatea publică, amplasate pe teritoriul administrativ al s. Sălcuța, care, la data intrării în vigoare a Legii nr. 523/1999 cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale, se aflau în administrarea/gestiunea sau în folosința autorităților administrației publice ale unităților administrativ-teritoriale, a instituțiilor bugetare/publice cu autogestiune subordonate acestora, precum și din bunurile dobândite ulterior de acestea prin acte translativ de proprietate, cu excepția celor înstrăinate și a celor stabilite la art. 7 din Legea 29 privind delimitarea proprietății publice. Structura intravilanului s. Sălcuța este prezentată în tabelul următor:

Tabelul 30. Structura intravilanului localității

<i>Tipuri terenuri</i>	<i>Suprafață</i>
Total, inclusiv	7698,75
Intravilan	408
Terenuri sub construcții	68,3
Terenuri agricole	4744,74
Rezerva	1509,88
Drumuri și cai de comunicație	130,3
Ape	117,72
Păduri	678,71
Alte terenuri	31,5

Sursa: Primăria localității

Primăria s. Sălcuța desemnat în calitate de responsabil de gestionarea bunurilor comunitare specialist principal pentru reglementarea regimului funciar. La moment se efectuează o inventariere anuală a bunurilor.

Tabelul 31. Tranzacții funciare 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Numărul tranzacțiilor	14	10	10	12	2
Suprafața terenuri, ha	88,55	86,36	85,882	173,42	178,58
Valoarea totală, mii lei	155,349	86,887	87,134	174,478	191,392

Sursa: Primăria localității

3.6.4 Societatea civilă

Societatea civilă trebuie să organizeze și să consolideze cetățenii. O societate civilă sensibilă la problemele cetățenilor se poate afirma prin atragerea oamenilor în organizații bine structurate și orientate. În prezent, în s. Sălcuța sunt înregistrate 3 asociații obștești, din care doar 1 activează.

Tabelul 32. Asociațiile obștești activează în următoarele domenii:

ONG / grupuri locale organizate (anul creării)	Numărul de membri	Descriere (obiectiv, activitățile principale)
AO Asociația Cetățenilor Activi din Sălcuța (2020)	5	Asociația obștească își desfășoară activitatea în scopul realizării și apărării drepturilor civile, economice, sociale, culturale, a altor drepturi și libertăți legitime; dezvoltării activismului social și spiritului de inițiativă al persoanelor, satisfacerii intereselor lor profesionale și de amatori în domeniul creației tehnice, artistice; ocrotirii sănătății populației antrenării acestora în activitatea filantropică, în practicarea sportului de masă și a culturii fizice; ocrotirii naturii, monumentelor de istorie și cultură; educației patriotice și umanistice;. determinării, elaborării și îndeplinirii programelor pentru dezvoltarea comunității locale în toate sectoarele vieții economice, sociale si culturale; promovării în mod eficient și pledării pentru includerea necesităților și a intereselor cetățenilor în procesul de dezvoltare locală

Sursa: Primăria localității

Această organizație activează în special pe bază de voluntariat, sporadic accesează fonduri pentru soluționarea unor probleme locale.

3.7 Analiza SWOT

Analiza SWOT reprezintă instrumentul principal, aplicat în evaluarea calitativă a situației din diferite domenii ale vieții comunitare a satului Sălcuța care face o analiză internă pentru a vedea care sunt punctele tari și punctele slabe ale comunității, urmate de o analiză externă concentrată pe oportunitățile și riscurile cele mai importante. Analiza SWOT a fost realizată în procesul de planificare strategică, de membrii grupului de lucru, inclusiv grupurile sectoriale și principalele părți interesate.

Tabelul 33. Analiza SWOT

Domeniul: Educație, servicii sociale, sănătate

Puncte tari	Puncte slabe
- În localitate există liceu și grădiniță - Instituțiile de educație sunt modernizate și sunt asigurate cu toate comunicațiile necesare - Rezultate înalte la olimpiadele raionale și naționale a elevilor - Este implementată abordarea incluzivă în instituțiile educative - Prezența cadrelor didactice cu experiență - Performanțe sportive semnificative a discipolilor - APL acordă atenție sporită grupelor de persoane social-vulnerabile	- Baza tehnico-materială slabă a IET - Fonduri insuficiente destinate asistenței medicale și sociale - Natalitate scăzută - Servicii sociale nedezvoltate
Oportunități	Amenințări
- Instruiri de perfecționare profesională - Vizite de schimb de experiență - Existența unui cadru legislativ stabil în domeniul educației; - Existența unor programe europene de parteneriat educațional, la care Republica Moldova este asociată (Proiectele/programele comunitare de mobilitate în domeniul educației (TEMPUS, Erasmus-Mundus, Jean Monnet, Youth in Action, Marie Curie și e-Twinning); - Atragerea surselor extrabugetare, sporirea gradului de implicare a părinților în soluționarea problemelor de asigurare a educației	- Scăderea interesului elevilor pentru învățământ - Reducerea ponderii populației active - Migrația - Inflația, care afectează bugetul instituțiilor - Prețurile instabile la sursele energetice

Domeniul: Cultura

Puncte tari	Puncte slabe
- În localitate activează colective artistice - Tradițiile populare sunt bine păstrate - Existența unui muzeu istoric - Pe parcursul anului se desfășoară un număr impunător de activități culturale, sportive - În sat există 1 biserică creștin- ortodoxă - Pe teritoriul localității activează casa de cultură - Localitatea dispune de 2 biblioteci publice - Personalul calificat în domeniu culturii	- Lipsa specialiștilor în domeniul culturii - Surse financiare insuficiente pentru dezvoltarea culturii - Lipsa unui festival local

Oportunități	Amenințări
- Identificarea surselor alternative de susținere financiară a activității colectivelor artistice - Valorificarea potențialului istoric local - Colaborarea cu Consiliul raional - Activități culturale comune cu localitățile înfrățite - Acces la fonduri externe și granturi; - Stimularea creației populare și revigorarea meșteșugurilor și tradițiilor cultural-artistice	- Resurse financiare insuficiente pentru realizarea proiectelor inițiate - Situații de criză (pandemie, calamități naturale etc) - Emigrarea populației - Prețurile instabile la sursele energetice

Domeniul: Infrastructură, servicii comunale

Puncte tari	Puncte slabe
- Iluminatul stradal dezvoltat - Rețeaua de gaz dezvoltată	- Lipsa sistemului de alarmă anti incendiară în toate instituțiile publice din localitate - Lipsa rețelei de canalizare nedevelopată - Grad sporit de poluare a mediului - Lipsa tehnicii pentru servicii comunale - Pondere mare a drumurilor deteriorate (60%) - Insuficiența trotuarelor - Marcajul rutier insuficient - Apele pluviale neevacuate deteriorează rețeaua stradală - Numărul scăzut a activităților de educație ecologică - Lipsa sistemului de gestionare eficientă a deșeurilor (depozitelor autorizate pentru deșeuri)
Oportunități	Pericole
- Colaborarea cu donatorii externi(USAID) - Implementarea proiectelor cu ADR, Satul European	- Calamități naturale - Inflația - Modificarea programelor de investiții naționale - Instabilitatea economică din țară

Domeniul: Mediu

Puncte tari	Puncte slabe
- Interesul sporit al APL în vederea îmbunătățirii stării mediului ambiant din localitate - Utilizarea redusă a pesticidelor	- Fântânile nu sunt marcate cu plăcuțe de informare privind calitatea apei - Insuficienta preocupare a agenților economici în recuperarea și re folosirea ambalajelor - Solurile sunt afectate de factori de degradare precum eroziunea - Gunoști neautorizate - Nivel jos de conștientizare a problemelor de mediu - Teren adiacent gospodăriilor neîngrijit

Oportunități	Amenințări
- Colaborarea cu donatorii externi(USAID) - Informarea populației privind necesitatea protecției mediului ambiant și utilizării raționale a resurselor naturale de programe naționale - Creșterea interesului autorităților locale pentru promovarea de parteneriate cu ONG național și internaționale în vederea protecției mediului cu partenerii externi	- Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor legate de mediu - Lipsa informațiilor legate de normele europene de mediu în rândul micilor întreprinzători

Domeniul: Economie, Patrimoniu

Puncte tari	Puncte slabe
- Așezarea geografică este favorabilă dezvoltării turismului rural - Existența localurilor de agrement - Întreprinderi în domeniul producției alimentare - Existența muzeului - Prezența agenților economici activi - Vinăria Sălcuța-Vin - Administrația locală deschisă spre colaborare cu investitorii străini și parteneriate	- Capacități slab dezvoltate în domeniul turismului, în special al muzeului - Surse financiare insuficiente pentru dezvoltarea turismului - Infrastructura economică slab dezvoltată - Insuficiența întreprinderilor de prelucrare a materiei prime agricole - Lipsa unui hotel/motel - Lipsa serviciilor veterinare - ONG-urile inactive - Suprafețe nesemnificative irigate
Oportunități	Amenințări
- Existența potențialului de dezvoltare a agroturismului - Dezvoltarea infrastructurii turistice și a unităților de primire turistică - Infrastructura de transport bine dezvoltată și modernizată poate avea ca efect dezvoltarea turistică a localității - Acordarea periodică a fondurilor naționale în vederea suportului mediului de afaceri (ODA). - Suport pentru afacerile mici prin programe naționale - Subvențiile pentru agricultori - Acces la piețele țărilor europene - Oportunități pentru atragerea investițiilor (AIPA) - Intensificarea cooperării cu partenerii de dezvoltare și instituțiile finanțatoare	- Dezastre naturale (inundații și secetă) - Emigrarea populației, în special în rândul tinerilor - Instabilitatea cadrului național legal - Birocrația în instituțiile publice - Concurența neloială - Instabilitatea economică/politică din țară - Prețurile ridicate ale furnizorilor de energie; - Venituri mici ale populației

Domeniul: APL , participare comunitară

Puncte tari	Puncte slabe
- Echipă consolidată a APL - Funcționari calificați - Capacitate de implementarea a proiectelor de infrastructură cu suport extern - Transparența APL	- Acces limitat pentru persoane cu necesități speciale - Decalaj de gen în aparatul primarului - Implicarea nesemnificativă a cetățenilor în proiecte comunitare - Interes scăzut al cetățenilor față de activitățile

	autorităților publice locale
Oportunități	Pericole
• Colaborarea cu programul „Comunitatea mea” • Participarea la programe de pregătire profesională • Derularea Procesului de descentralizare a puterii • Prevederi favorabile dezvoltării ale Acordurilor bilaterale cu alte țări și de Asociere cu UE • Schimb de experiență cu autoritățile locale din alte țări • Colaborare cu instituțiile raionale și naționale foarte bună	• Instabilitatea cadrului legislativ • Instabilitatea economică/politică din țară • Instabilitatea cadrului național legal

4. Strategia de dezvoltare socio-economică

4.1. Viziunea comunității

În centrul viziunii și misiunii de dezvoltare este cetățeanul satului Sălcuța. Ținându-se cont de premisele și necesitățile identificate în cadrul diagnozei socio-economice a satului, având la bază tendințele de dezvoltare demografică, social-economică, a utilităților și serviciilor publice, s-a stabilit:

Viziunea de dezvoltare a satului Sălcuța

Satul Sălcuța în 2028 este o localitate modernă, cultural-atractivă, cu oameni împliniți și școliți, cu o economie diversificată, cu un mediu ecologic și o infrastructură dezvoltată, pentru prestarea serviciilor publice în domeniile educației, sănătății și protecției sociale de calitate.

Misiunea APL

Promovarea transparenței decizionale și mobilizării comunitare prin stimularea, asigurarea participării active a femeilor și bărbaților din toate categoriile sociale în elaborarea, realizarea și monitorizarea activităților pentru dezvoltarea comunității.

4.2. Cadrul și direcțiile strategice

Strategia de dezvoltare socio-economică integrată a satului Sălcuța a fost elaborată în contextul următoarelor documente strategice:

Strategia de Dezvoltare Comunitară este un document complex, elaborat printr-un larg parteneriat, care are la bază documentele de programare locală (Strategia de dezvoltare regională Sud și strategii regionale sectoriale), națională (Strategia națională de dezvoltare "Moldova 2030", strategii sectoriale de dezvoltare) și internațională (Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030).

Pentru realizarea viziunii strategice, activitățile și proiectele tuturor factorilor implicați în procesul de dezvoltare locală vor fi orientate pe următoarele direcții strategice de dezvoltare și spre atingerea următoarelor obiective specifice:

Direcția strategică 1. Modernizarea serviciilor sociale din localitate pentru femei și bărbați, inclusiv persoane cu necesități speciale

Obiectiv specific 1.1. Asigurarea accesului locuitorilor satului din păturile social vulnerabile (femei și bărbați) la instituțiile și la serviciile publice diversificate

Obiectiv specific 1.2. Asigurarea condițiilor pentru promovarea valorilor culturale și recrearea populației (în special pentru mame cu copii, persoane cu necesități speciale)

Obiectiv specific 1.3. Dezvoltarea învățământului școlar, preșcolar și extrașcolar (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, băieți și fete)

Obiectiv specific 1.4. Diversificarea serviciilor sociale pentru femei și bărbați, inclusiv persoane vârstnice, cu necesități speciale

Direcția strategică 2.	Dezvoltarea economică locală echilibrată și atragerea investițiilor
Obiectiv specific 2.1.	Crearea unui mediu favorabil pentru susținerea agenților economici, inclusiv femei și bărbați, persoane cu dizabilități.
Obiectiv specific 2.2.	Valorificarea economică a tuturor terenurilor, clădirilor pentru atragerea de noi investitori locali și externi
Obiectiv specific 2.3.	Susținerea și dezvoltarea afacerilor ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, femei și bărbați)
Obiectiv specific 2.4.	Valorificarea potențialului turistic (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, femei și bărbați)
Direcția strategică 3.	Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor publice locale pentru femei și bărbați
Obiectiv specific 3.1.	Dezvoltarea infrastructurii drumurilor și elementelor de urbanism
Obiectiv specific 3.2.	Acordarea serviciilor publice de calitate
Obiectiv specific 3.3.	Construcția sistemului de canalizare și instalarea stației de epurare
Obiectiv specific 3.4.	Informarea și instruirea publicului în domeniul protecției mediului ambiant
Obiectiv specific 3.5.	Crearea sistemului de management eficient al deșeurilor
Direcția strategică 4.	Mobilizarea comunitară și implicarea participativă
Obiectiv specific 4.1.	Asigurarea transparenței și eficacității instituționale APL
Obiectiv specific 4.2.	Implicarea cetățenilor (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, femei și bărbați) în procesele decizionale la nivel local

4.3. Planul de Acțiuni

Direcția strategică 1. Modernizarea serviciilor sociale din localitate pentru femei și bărbați, inclusiv persoane cu necesități speciale

Obiectiv specific 1.1. Asigurarea accesului locuitorilor satului din păturile social vulnerabile (femei și bărbați) la instituțiile publice și la serviciile publice diversificate

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.1.1. Încurajarea voluntariatului în domeniul social prin campanii de atragere a voluntarilor (instruiri, campanii sociale, flash- mob)	2024-2028	• APL	• Nr acțiunilor de voluntariat organizate • Nr voluntarilor (femei, bărbați) • Nr de cetățeni beneficiari (Femei, bărbați, persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	10 anual	Buget local
1.1.2. Inițierea unor programe de educație sanitară pentru copii, tineri, adulți și vârstnici	2024-2028	• APL • Centru comunitar	• Nr programelor implementate • Nr de cetățeni beneficiari (Femei, bărbați, copii, tineri, persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	25	Buget local
1.1.3. Extinderea de servicii medicale și sociale prestate locuitorilor satului	2024-2028	• APL • OMF Sălcuța	• Nr servicii acordate • Nr de cetățeni beneficiari (Femei, bărbați, persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	-	Buget local
1.1.4. Amenajarea terenurilor de joacă pentru copii în instituțiile de educație timpurie și adaptarea acestora pentru copii cu cerințe educaționale speciale (CES)	2024-2026	• APL • AO	• Nr terenurilor amenajate • Nr de cetățeni beneficiari (Femei, bărbați, copii, persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	1000	Buget local, Buget raional, Buget de stat
1.1.5. Asigurarea accesibilității infrastructurii instituțiilor publice din localitate	2024-2028	• APL	• Nr. de instituții publice din localitate devenite accesibile pentru persoane cu dizabilități • Nr. de persoane care beneficiază de infrastructura adaptată	10000	Bugetul local

Obiectiv specific 1.2. Asigurarea condițiilor pentru promovarea valorilor culturale și recrearea populației (în special pentru mame cu copii, persoane cu necesități speciale)

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.2.1. Dotarea ansamblurilor Casei de cultură cu instrumente muzicale noi	2024-2025	• APL	• Nr de instrumente muzicale procurate	200	Buget local
1.2.2. Reparația cosmetică/capitală a muzeului din localitate	2024-2028	• APL	• Muzeu reparat	700	Buget local Finanțatori externi
1.2.3. Amenajarea zonelor de odihnă din perimetrul localității	2024	• APL • Agenți economici	• Zonă de odihnă creată • Nr de pensiuni • Nr de cetățeni beneficiari (Femei, bărbați, persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	1000	Buget local Agenți economici
1.2.4. Reparația și reînnoirea bazei tehnico-materiale a bibliotecilor publice din perimetrul localității	2024-2026	• APL • Direcția raională cultură	• Nr. de calculatoare • Nr. de cărți noi • Unități de mobilier	100	Buget local
1.2.5. Menținerea activității echipelor sportive de amatori (fotbal, volei, etc.) din comunitate și dotarea lor cu echipament sportiv necesar	permanent	• APL	• Nr. de echipamente sportive • Nr. de îmbrăcăminte sportivă	50 anual	Buget local
1.2.6. Asigurarea colectivelor artistice care activează în comunitate, cu instrumente, aparataj și costumație necesară	2024-2025	• APL	• Nr. de instrumente noi • Sisteme audio • Nr.de costume naționale	120	Buget local Finanțator externi
1.2.7. Deschiderea centrelor de interese pentru animarea timpului liber, destinate diverselor categorii de cetățeni	2024-2028	• APL	• Nr. de centre de interese deschise • Nr. de beneficiari unici direcți ai centrului	500	APL Finanțatori externi
1.2.8. Desfășurarea activităților sportive destinate diverselor categorii de cetățeni din comunitate	Anual	• APL	• Nr. de activități desfășurate anual • Nr. de participanți la activitățile sportive		APL Centrul Sportiv Căușeni
1.2.9. Amenajarea parcurilor existente și crearea unor noi spații verzi (suar,	2024-2028	• APL	• Nr. de parcuri amanjate, create	500	APL Finanțatori

parc etc.)					
1.2.10. Dotarea casei de cultură cu sisteme audio și video moderne	2024-2025	• APL	• Nr. de beneficiari ai spațiilor verzi • Nr de sisteme noi procurate • Nr de beneficiari	200	externi Buget local

Obiectiv specific 1.3. Dezvoltarea învățământului școlar, preșcolar și extrașcolar (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, băieți și fete)

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.3.1. Menținerea, dotarea, dezvoltarea și modernizarea clădirilor și spațiilor adiacente instituțiilor de învățământ școlar, preșcolar și extrașcolar din localitate	2025-2028	• APL • Instituțiile educaționale	• Nr de cetățeni beneficiari (Femei, bărbați, persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	300 anual	Buget local Buget raional Finanțatori externi
1.3.2. Eficientizarea energetică a Grădiniței-creșă „Ghiocel”	2025-2028	• APL • Instituțiile educaționale	• Nr de cetățeni beneficiari (copii, femei, bărbați, persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	4500	Buget local Buget raional Finanțatori externi
1.3.3. Deschiderea filialelor Școlii de Arte (muzică, dans, pictură, coregrafie)	2024	• APL • Direcția Educație Căușeni • Școala de Arte Căușeni	• Filiala Școlii de Arte deschisă • Nr. de discipline de predare • Nr. de cadre angajate • Nr de copii beneficiari.		Buget local Consiliul Raional Căușeni
1.3.4. Construirea Centrului sportiv la I.P. Liceul Teoretic „Meșterul Manole”	2024-2028	• APL • Direcția Educație Căușeni	• Centrul sportiv amenajat • Nr. de cercuri disponibile • Nr. de copii care beneficiază de cercuri		Bugetul local Consiliul Raional Căușeni
1.3.5. Reparația capitală a stadionului școlar	2024-2028	• APL	• Stadion reparat și amenajat • Nr. de persoane care beneficiază de stadion		Bugetul local Consiliul Raional Căușeni Finanțatori externi
1.3.6. Reparația capitală a stadionului local	2024-2028	• APL	• Stadion reparat și amenajat • Nr. de persoane care beneficiază de stadion		Bugetul local Consiliul Raional Căușeni

1.3.7.	Conectarea stadionului local la rețeaua de energie electrică și apă	2024-2025	• APL	• Stadionul conectat la rețea de energie electrică și apă • Nr. de beneficiari care utilizează stadionul		APL
1.3.8.	Construcția unui miniteren sportiv multifuncțional	2025-2028	• APL	• Miniteren sportiv • Nr. de persoane/copii care beneficiază de teren		Bugetul local Consiliul Raional Căușeni
1.3.9.	Crearea și amenajarea unui Cămin pentru elevii din treapta liceală	2025-2028	• APL	• Nr de elevi care beneficiază de cămin • Cămin amenajat		Bugetul local Consiliul Raional Căușeni

Obiectiv specific 1.4. Diversificarea serviciilor sociale pentru femei și bărbați, inclusiv persoane vârstnice, cu necesități speciale

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.4.1. Elaborarea și implementarea unui sistem de măsuri pentru amenajarea și îngrijirea tuturor zonelor verzi, de odihnă și agrement de pe teritoriul satului	permanent	APL	• Nr măsurilor elaborate • Nr măsurilor realizate • Nr de cetățeni beneficiari (persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale)	50 anual	Buget local Agenți economici Finanțatori externi
1.4.2. Deschiderea unui centru de zi pentru copii	2028	APL Direcția Asistență Socială Căușeni	• Centru de zi pentru copii deschis • Nr. de servicii oferite de centru • Nr. de specialiști angajați în cadrul centrului • Nr. de copii care beneficiază de serviciile centrului	200000	Bugetul local Finanțatori externi
1.4.3. Deschiderea centrului social multifuncțional pentru persoanele vârstnice (cantina, activități de socializate, spălătorie socială etc)	2024-2028	APL Direcția Asistență Socială Căușeni	• Centru social pentru persoane vârstnice deschis • Nr. de servicii oferite • Nr. de specialiști angajați în cadrul centrului. • Nr. de beneficiari unici direcți, ai centrului	400000	Buget local Finanțatori externi

1.4.4.	Îmbunătățirea mecanismelor de monitorizare a ordinii publice (în special pe timp de noapte) din partea părinților, a proprietarilor localurilor, a serviciilor de ordine publică, a APL	Permanent	APL Inspectoratul de Poliție Agenții Economici	- Nr. de mecanisme stabilite - Raport periodic privind situația ordinii publice	100000	Buget local
1.4.5.	Instalarea sistemelor de supraveghere video în tot satul pentru monitorizarea ordinii publice	2024-2025	APL	- Sistem video de supraveghere instalat - Nr. de beneficiari	200	APL
1.4.6.	Dezvoltarea unui program de educație și consultare a părinților în domeniul familiei	2 ori/an	APL	- Metodologia programului dezvoltată - Nr. de beneficiari unici direcți a programului	50000	Buget local
1.4.7.	Construcția unui teatru de vară	2026-2028	APL	- Teatru de vară amenajat - Nr. de beneficiari	1000	APL Parteneri locali și internaționali

Direcția strategică 2. Dezvoltarea economică locală echilibrată și atragerea investițiilor

Obiectiv specific 2.1. Crearea unui mediu favorabil pentru susținerea agenților economici, inclusiv femei și bărbații, persoane cu dizabilități

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.1.1. Elaborarea și aprobarea planului local de acțiuni DEL și susținerea agenților economici locali	2024-2028	- APL - Agenți economici	- Plan elaborat - Nr de agenți economici (femei și bărbați) beneficiari	-	Buget local, Agenți economici
2.1.2. Modernizarea serviciilor de informare și consultanță pentru activitățile de business mic și mijlociu – incubator de afaceri	2024-2028	- APL - Agenți economici	- Nr de servicii consultative organizate - Nr de start-uri	5	Buget local Agenți economici Finanțatori externi
2.1.3. Atragerea investițiilor pentru crearea noilor locuri de muncă	2024-2028	- APL - Agenți economici	Nr locuri de muncă create	-	Buget local Agenți economici Finanțatori externi

2.1.4.	Valorificarea patrimoniului public pentru afaceri locale de familie	2024-2028	• APL • Agenți economici	• Patrimoniu public valorificat • Nr de start-uri/afaceri de familie	-	Buget local Agenți economici Finanțatori externi
2.1.5.	Crearea unei piețe agricole	2025-2028	• APL • Agenți economici	• Piață agricolă amenajată • Nr. de beneficiari	1000	Buget local Agenți economici Finanțatori externi

Obiectiv specific 2.2. Valorificarea economică a tuturor terenurilor, clădirilor pentru atragerea de noi investitori locali și externi

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.2.1. Pașaportizarea clădirilor publice și private	2024-2028	• APL	• clădirilor publice și private pașaportizate	300	Buget de stat
2.2.2. Susținerea și stimularea creării ONG-urilor locale și a grupurilor de inițiativă în scopul atragerii investițiilor	permanent	• APL	• Nr de ONG active • Nr de proiecte implementate	-	Buget local Finanțatori externi

Obiectiv specific 2.3. Susținerea și dezvoltarea afacerilor (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, femei și bărbați)

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat	Potențiale surse de finanțare
2.3.1. Instruirea femeilor și tinerilor pentru afacerilor pentru crearea locurilor noi de muncă	2024-2028	• APL • Agenți economici	• Nr de agenți economici (femei și bărbați) beneficiari	10 anual	Agenți economici Finanțatori externi
2.3.2. Deschiderea unei întreprinderi de prestare a serviciilor de croitorie, cizmărie	2027-2028	• Tineri • Femei	• 1 întreprindere deschisă • 4 angajați	50	Agenți economici ODIMM AIPA
2.3.3. Deschiderea unui salon de frumusețe (servicii de cosmetologie)	2024-2028	• Tineri • Femei	• 1 întreprindere deschisă • 3 angajați	30	Agenți economici ODIMM AIPA

2.3.4. Deschiderea unei brutării, patiserii, pizzerii etc	2024-2028	• Tineri • Femei • Agenți economici	• Nr de întreprinderi deschise • 5 angajați	30	Agenți economici ODIMM AIPA
---	-----------	---	--	----	-----------------------------------

Obiectiv specific 2.4. Valorificarea potențialului turistic (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, femei și bărbați)

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat	Potențiale surse de finanțare
2.4.1. Elaborarea conceptului turistic al localității (brand, ghid turistic etc)	2024-2028	• APL • Agenți economici	• Concept turistic elaborat	50	Agenți economici Finanțatori externi
2.4.2. Deschiderea unei pensiuni rurale	2025-2028	• Agenți economici	• Pensiune rurală funcțională • Nr. anual de turiști	2000	Agenți economici Finanțatori externi AIPA
2.4.3. Elaborarea materialelor promoționale de promovare a turismului rural	2026-2028	• APL	• Nr materialelor elaborate și distribuite • Nr de beneficiari (femei, bărbați, copii, persoane în etate, cu necesități speciale)	30	Buget local Agenți economici Finanțatori externi

Direcția strategică 3. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor publice locale pentru femei și bărbați

Obiectiv specific 3.1. Dezvoltarea infrastructurii drumurilor și elementelor de urbanism

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat	Potențiale surse de finanțare
3.1.1. Procurarea tehnicii pentru întreținerea infrastructurii rutiere –excavator, tractor, cositoare, remorcă	2024-2025	• APL • S.A. „Drumuri”	• Nr. de echipamente pentru întreținerea infrastructurii rutiere procurate • Nr. de intervenții ale echipamentelor	1000	Bugetul local

3.1.2.	Asigurarea infrastructurii stradale a străzilor de acces către liceul și instituția de educație timpurie din comunitate, cu marcaje și indicatoare rutiere	2024-2026	• APL • S.A. „Drumuri”	procurate anual • Străzile de acces la liceul și IET din comunitate	1000	Bugetul local
3.1.3.	Amenajarea celor 3 intrări în sat	2024-2028	• APL	• Intrări amenajate • Nr. de cetățeni participanți în procesul decizional privind aspectul vizual al intrărilor	900	Bugetul local
3.1.4.	Amenajarea cimitirului din localitate, reabilitarea intrărilor	2024-2026	• APL	• Cimitir amenajat • Nr. de intrări în cimitir reabilite	700	Bugetul local
3.1.5.	Construcția drenajului rutier	2024-2028	• APL	• Drenaj rutier amenajat • Nr. de beneficiari	1000	Bugetul local
3.1.6.	Amenajarea fântânilor și izvoarelor din localitate	2024-2028	• APL	• Nr. de fântâni și izvoare amenajate	500	Bugetul local
3.1.7.	Curățarea și amenajarea râulețelor și râpelor de pe teritoriul satului	2024-2028	• APL	• Nr. de persoane implicate	200	Bugetul local

Obiectiv specific 3.2. Îmbunătățirea infrastructurii serviciilor publice

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.2.1. Crearea de parteneriate cu localitățile vecine pentru deservirea și asigurarea securității de echipa de situații excepționale	2024-2028	• APL	• Nr. de parteneriate stabilite • Nr. de intervenții	-	Buget local Finanțatori externi
3.2.2. Gazificarea construcțiilor locative	2024- 2025	• APL	• Lungimea traseului construit, km • Nr de case gazificate • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	2000	Buget local Buget de stat Agenți economici Finanțatori externi

3.2.3.	Înlocuirea pilonilor uzați din rețeaua electrică locală	2024-2028	• APL • Premier Energy Distribution	• Nr. de piloni uzați înlocuiți • Nr. de beneficiari care de beneficiază de o rețea mai sigură	760	Bugetul local Premier Energy Distribution SA
3.2.4.	Crearea unui parc fotovoltaic cu capacitatea de X MV	2024-2028	• APL	• Parcul fotovoltaic creat • Capacitatea parcului fotovoltaic • % de micșorare a cheltuielilor la bugetul local pentru energie și încălzire	2500	APL FEN Finanțatori externi
3.2.5.	Crearea unei zone Free WiFi în spațiul adiacent Primăriei	2024	• APL	• Zona Free Wi-fi creată și amenajată • Nr. de beneficiari aproximativ	500	Bugetul local
3.2.6.	Instalarea sistemelor fotovoltaice pe acoperișurile instituțiilor publice	2024-2028	• APL	• Sisteme fotovoltaice instalate • % de micșorare a cheltuielilor la bugetul local pentru energie și încălzire	2000	APL Finanțatori externi
3.2.7.	Instalarea unui bancomat în localitate	2024-2028	• APL	• Bancomat instalat • Nr. de beneficiari	-	APL Bănci comerciale
3.2.8.	Reparația și îmbunătățirea condițiilor Centrului de Sănătate Sălcuța	2024-2028	• APL • Centrul de Sănătate Sălcuța	• Spațiu reparat și reamanajat • Nr. de beneficiari și angajați ai Centrului de Sănătate	2500	APL Finanțatori externi
3.2.9.	Reparația și întreținerea continuă a fântânilor arteziene	2024-2028	• APL • ÎM Sălcuța-Sat-Curat	• Nr. de fântâni reabilite • Capacitatea parcului fotovoltaic • % de micșorare a cheltuielilor la bugetul local pentru energie și încălzire	2500	APL Finanțatori externi
3.2.10.	Instalarea sistemelor fotovoltaice la fântânile arteziene	2024-2028	• APL • ÎM Sălcuța-Sat-Curat	• Sisteme fotovoltaice instalate • % de micșorare a cheltuielilor pentru energie electrică	2500	APL Finanțatori externi
3.2.11.	Elaborarea Planului urbanistic general	2024-2028	• APL	• Plan urbanistic general elaborat și aprobat	1000	APL ONDRL
3.2.12.	Finanțarea proiectelor de dezvoltare locală în cadrul bugetării participative	2024-2028	• APL	• Nr de proiecte recepționate • Nr de proiecte realizate	50	APL Comunitatea locală

Obiectiv specific 3.3. Construcția sistemului de canalizare și instalarea stației de epurare

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.3.1. Elaborarea proiectului tehnic pentru rețelele de canalizare și stația de epurare	2024-2025	• APL	• Proiect tehnic elaborat	300	Buget local
3.3.2. Construcția rețelei de canalizare	2026-2028	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat	• km de canalizare construite, • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	6000	Buget local Agenți economici Finanțatori externi
3.3.3. Conectarea rețelei de canalizare la stația de epurare	2026-2028	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat	• Rețea de canalizare funcțională • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	5000	Buget local Agenți economici Finanțatori externi

Obiectiv specific 3.4. Informarea și instruirea publicului în domeniul protecției mediului ambiant

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.4.1. Informarea populației asupra folosirii echilibrate a resurselor de apă și prevenirea poluării mediului	permanent	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat	• Nr campaniilor de informare organizate • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	50	Buget local Agenți economici Finanțatori externi
3.4.2. Inițierea unor campanii de informare și conștientizare a publicului în vederea gestionării eficiente a deșeurilor	2020-2021	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat • ONG	• Nr programelor implementate • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	10	Buget local FEN Agenți economici Finanțatori externi
3.4.3. Implementarea programelor de educație ecologică a copiilor, tinerilor etc	2024-2027	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat • ONG	• Nr programelor implementate • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv tineri, persoane cu necesități speciale	100	Buget local FEN Agenți economici Finanțatori externi

3.4.4.	Îmbunătățirea stării fito-sanitare a fâșiilor forestiere de protecție	2024-2028	• APL	• Ponderea fâșiilor forestiere reabilite	200	Buget local FEN
3.4.5.	Împădurirea terenurilor degradate	2024-2028	• APL	• Suprafața terenului împădurit	1000	Buget local

Obiectiv specific 3.5. Crearea sistemului de management eficient al deșeurilor

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.5.1. Proiectarea și implementarea sistemului de colectare, transportare, și depozitare a deșeurilor	2026	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat	• Sistem proiectat • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate • Nr. de beneficiari noi, anual	100	Buget local FEN Finanțatori externi
3.5.2. Extinderea serviciului de evacuare a deșeurilor					
3.5.3. Elaborarea și implementarea unui mecanism de avertizare și sancționare a persoanelor care încalcă regulile de depozitare a deșeurilor casnice	2024	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat	• Mecanism elaborat și implementat • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate		Buget local FEN Finanțatori externi
3.5.4. Instalarea tomberoanelor pentru colectarea deșeurilor menajere	2024	• APL • Î.M. Sălcuța-Sat-Curat	• Nr. de tomberoane instalate • Nr de beneficiari (femei, bărbați)	200	Buget local Contribuția cetățenilor

Directia strategică 4. Mobilizarea comunitară și implicarea participativă

Obiectiv specific 4.1. Asigurarea transparenței și eficacității instituționale APL

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.1.1. Instruirea personalului care are nevoie de cunoștințe suplimentare (programe de calculator, baze de	la necesitate	• APL	• Nr persoanelor instruite • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități		Buget local

	date, inginerie, etc.)			speciale, oameni în etate		
4.1.2.	Elaborarea documentației cadastrale a instituțiilor publice și sectorului privat	2024-2025	• APL	• Nr documentelor elaborate • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	50	Buget local Buget de stat
4.1.3.	Actualizarea paginilor de social media pentru informarea și comunicarea cu cetățenii (inclusiv femei și bărbați,	permanent	• APL	• Nr informațiilor publicate pe pagina web lunar/ semestrial/ anual • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	25	Buget local
4.1.4.	Organizarea regulată sau periodică (după caz) a audierilor publice, dezbaterilor, adunărilor cu femei și bărbați, inclusiv persoane în etate și cu necesități speciale, pe marginea temelor și problemelor satului Sălcuța	la necesitate	• APL	• Nr consultări organizate • Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	10	Buget local
4.1.5.	Informare și capacitate prin seminare, traininguri a cadrelor din aparatul primăriei	permanent	• APL • Parteneri	• Regulamentul cu privire la formare continuă a cadrelor primăriei aprobat • Nr. de cadre care beneficiază anual de instruire	450	Bugetul local
4.1.6.	Desfășurarea evaluării cadrelor din aparatul primăriei	anual	• APL	• Regulamentul cu privire la evaluarea cadrelor din aparatul primăriei aprobat • Nr. de cadre evaluat anual • Nr. de planuri individuale de progres întocmite • Raport anual privind evaluarea activității cadrelor din aparatul primăriei	350	Bugetul local
4.1.7.	Semnarea acordurilor de înfrățire cu alte localități din țară și din afara țării	2024-2028	• APL	• Nr.de aorduri semnate	200	Bugetul local

Obiectiv specific 4.2. Implicarea cetățenilor (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, femei și bărbați) în procesele decizionale la nivel local

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.2.1. Implicarea femeilor și bărbaților, care sunt și reprezentanți ai Grupului de inițiativă locală, în actualizarea anuală a strategiei locale de dezvoltare a satului Sălcuța	anual	APL	Nr consultări organizate Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate		Buget local
4.2.2. Informarea și implicarea populației în probleme de interes prin organizarea de discuții, audieri publice și întâlniri cu cetățenii (femei și bărbați)	permanent	APL	Nr acțiunilor informative Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	10	Buget local
4.2.3. Dezvoltarea Asociației băștinașilor din Sălcuța	2024-2025	APL Asociația băștinașilor	Nr activități implementate Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate		Buget local
4.2.4. Organizarea companiilor pentru colectarea de fonduri pentru implementarea inițiativelor planificate	la necesitate	APL	Nr campaniilor organizate Nr de beneficiari, femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate	5	Buget local

4.4. Cadrul de monitorizare și evaluare

Cadrul de monitorizare și evaluarea descrie subiecții implicați în procesul de monitorizare și evaluare și rolurile acestora, nivelele de monitorizare și evaluare, cât și sistemul de indicatori pentru fiecare nivel care măsoară progresul (performanțele), rezultatul (efectele și impactul intervențiilor).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a satului Sălcuța este un proces participativ și necesită un efort conjugat din partea APL, a societății civile sau a locuitorilor precum și a sectorului privat din localitate.

În procesul realizării Strategiei vor fi implicați mai mulți actori, fiecare având un rol determinat:

1. Administrația publică locală (Consiliul Local, Primarul, Primăria)
2. Locuitorii satului
3. Societatea civilă
4. Agenții economici
5. Structuri externe (Consiliul raional, Guvernul, municipalități înfrățite, Organizațiile internaționale).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică poate fi divizată convențional în 4 etape în funcție de procese și factorii implicați:

- **Aprobarea SDSE.** În cadrul acestei etape, Strategia de dezvoltare va fi supusă dezbaterilor în cadrul Audierilor publice organizate de către primărie. În urma consultărilor publice și ajustării prin integrarea propunerilor și recomandărilor făcute, Strategia va fi înaintată Consiliului Local spre aprobare. După aprobarea strategiei, Primăria va coordona elaborarea planurilor de acțiuni trimestriale sau anuale (după caz și în funcție de resursele disponibile) privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul Strategic de Acțiuni.
- **Implementarea SDSE** se va efectua prin realizarea acțiunilor și proiectelor concrete derivate din planul de acțiuni al Strategiei. Pentru fiecare acțiune sau proiect în planul de acțiuni este indicată perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.
- **Monitorizarea SDSE.** În perioada de implementare, responsabilii de realizarea planului de acțiuni vor raporta îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și strategiilor se va efectua prin intermediul indicatorilor de implementare stabiliți (care sunt după caz indicatori de produs și de rezultat). În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul Strategic de acțiuni vor fi inițiate măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.
- **Evaluarea și actualizarea SDSE**. La inițiativa CIS vor fi derulate procese de evaluare a strategiei pentru a estima progresul în atingerea obiectivelor și necesitatea actualizării documentului pentru a corecta intervenții sau integra noi priorități.

Procesul de monitorizare a strategiei presupune o serie de activități menite să urmărească progresul implementării Strategiei.

Monitorizarea implementării strategiei se va efectua de **Comisia pentru Implementarea Strategiei** (în continuare CIS).

CIS va fi creată prin Decizia Consiliului Local cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul local și Primărie, în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor factorilor implicați în dezvoltare:

- Consiliul local (președinții comisiilor consultative de specialitate sau consilieri locali)
- Reprezentanți Primărie (Primarul, 2 – 3 specialiști)
- Comunitatea oamenilor de afaceri
- Instituții educaționale (directori instituții de învățământ)
- Organizații non-guvernamentale (reprezentanți ai ONG-ilor ce activează în domeniul protecției mediului, social, apărarea drepturilor omului și de tineret, etc.)

- Cetățeni. (grupul va fi reprezentativ și va include tineri, persoane dezavantajate, număr proporțional de femei și bărbați, reprezentanți ai diverse grupuri sociale sau etnice).

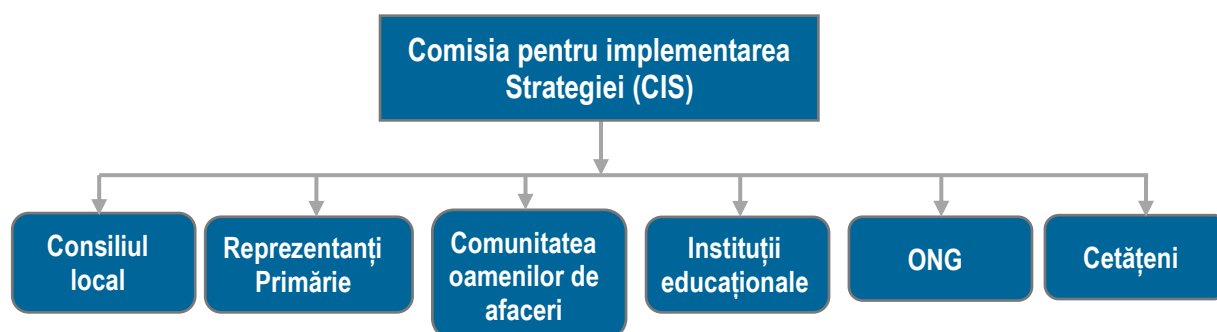

Figura 4. Structura cadrului instituțional de monitorizare și implementare a Strategiei de SDSE a satului Sălcuța

Responsabilitățile de bază ale CIS pentru implementarea strategiei constau în:

- Planificarea acțiunilor
- Elaborarea și promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare
- Coordonarea activităților de implementare a acțiunilor și proiectelor de dezvoltare
- Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate
- Monitorizarea implementării planului de acțiuni
- Elaborarea rapoartelor și prezentarea lor către Consiliul Local
- Acordarea asistenței tehnice și consultative în toate domeniile
- Elaborarea și dezbateră proiectelor prioritare de dezvoltare
- Analiza deciziilor privind diverse probleme ale comunității
- Elaborarea și inițierea modificărilor în strategie
- Elaborarea studiilor și proiectelor de dezvoltare, etc.

CIS își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată la 6 luni.

Un rol important în procesul de implementare a strategiei îl are Consiliul Local, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Planului de acțiuni. Competențele Consiliului Local se vor axa pe:

- Coordonarea activităților de antrenare a populației în acțiunile de realizare a proiectelor
- Promovarea dialogului permanent cu locuitorii, asigurarea transparenței în activitatea APL
- Încurajarea voluntarilor în diverse activități publice
- Stimularea și coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Strategiei
- Parteneriatul cu APL, ONG, agenții economici în cea ce privește implementarea, monitorizarea și evaluarea Planului de acțiuni a Strategiei.

Procesele de monitorizare vor urmări în mod prioritar următoarele aspecte:

1. Activitățile: modul în care au fost îndeplinite acțiunile și proiectele incluse în planul de acțiuni în conformitate cu obiectivele setate;	2. Resursele investite: umane, materiale, financiare, informaționale, de timp etc.;	3. Perioadă/timp: au fost sau nu realizate acțiunile în perioada indicată
---	--	--

Pentru realizarea monitorizării CIS va utiliza un set de indicatori pentru care trebuie colectate date pe parcursul și în urma implementării.

Indicatorii sunt variabile cantitative sau calitative care furnizează mijloace simple și de încredere pentru măsurarea rezultatelor și pentru a reflecta schimbarea survenită în urma implementării strategiei. Distanța dintre aceste două tipuri de indicatori este de ordin valoric: cei cantitativi sunt exprimați în termeni numerici și procentuali, iar indicatorii calitativi pot măsura percepția, satisfacția beneficiarilor.

În procesul de monitorizare vor fi prioritar utilizați indicatorii incluși în planul de acțiuni al Strategiei și după caz va suplini această listă cu indicatori la nivel de impact, rezultat sau produs (după caz) care vor fi colectați prin intermediul instrumentelor de monitorizare.

Printre instrumentele cele mai accesibile pot fi utilizate:

- **Analiza documentară** – examinarea documentelor cum ar fi: rapoarte, procese verbale, înregistrări, baze de date administrative din cadrul APL, documente financiar contabile.
- **Sondaj** – aplicarea unui chestionar structurat cu un număr limitat de întrebări închise care se administrează unui grup restrâns (circa 50–75 persoane), fie sub format online, sub formă de interviu sau prin completarea în formă fizică de către beneficiari.
- **Interviuri** – aplicarea unui set de întrebări ce vizează obținerea răspunsurilor tehnice și a informațiilor de la indivizi și grupuri în vederea verificării ipotezelor sau pentru descrierea fenomenelor socio-umane. Interviurile au la bază o serie de întrebări adresate indivizilor din grupul țintă, selectați pentru cunoștințele lor și experiența într-un subiect de interes.
- **Focus grupuri** – aplicarea unui set de întrebări specifice grupurilor țintă (circa 8-12 participanți selectați după criterii similare) care sunt familiari cu problemele în discuție. Participanții ar putea fi beneficiari cât și echipa de implementare, Comitetul de Coordonare. Scopul poate fi inclusiv compararea perspectivelor beneficiarilor sau validarea unor ipoteze.
- **Observările la fața locului/vizite în teren** - tehnică de colectare și validare a informației prin intermediul observației la fața locului. Scopul vizitelor este de a documenta progresul înregistrat în baza documentației de suport. Vizitele mai pot, însă, explora și alți parametri calitativi - cum ar fi angajamentul beneficiarilor în implementarea proiectelor.

Deși este recomandată diversificarea instrumentelor pentru colectarea datelor pentru a ne asigura de acuratețea datelor colectate (ex. validarea constatărilor în baza datelor calitative prin careva instrumente și date cantitative), Responsabilul de monitorizare desemnat de CIS va selecta metodele optime care pot fi administrate. Instrumentele de colectare de date vor fi structurate în așa mod încât să permită colectarea indicatorilor incluși în strategie. Tabelul de mai jos, reprezintă un model de foaie de monitorizare a planului de acțiuni.

Tabelul 34. Foaie de monitorizare a planului de acțiuni

Acțiuni, măsuri, proiecte (din planul de acțiuni)	Indicatori de implementare	Unitatea de măsură	Nivel de referință (2023)	Nivel-țintă final (2028)	Nivel înregistrat				
					2024	2025	2026	2027	2028
Direcție strategică 1. ...									
Obiectiv specific 1.1. ...									
1.1.1. ...									
Direcție strategică n. ...									
Obiectiv specific n.1. ...									
n.1.1. ...									

Pentru asigurarea eficienței a activităților de monitorizare și evaluare se recomandă crearea unei baze de date (cea mai simplă și accesibilă fiind Excel), care va asigura managementul calitativ al datelor și generarea

ulterioară a diverse rapoarte. Rapoartele periodice sunt principalul produs al monitorizării și conțin descrieri ale etapei în care se află procesul de implementare a strategiei.

Raportarea implementării strategiei ca urmare a proceselor de monitorizare se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor către CIS privind realizarea Planului de acțiuni și a obiectivelor specifice. Anual CIS va prezenta Consiliului local raportul de evaluare a implementării Strategiei.

Tabelul 35. Principalii indicatori ai raportului de verificare și revizuire

Obiect Monitorizare	Elaborator/ Destinatar	Raport	Descriere
Realizarea obiectivelor	CIS și Consiliul local	Rapoarte semestriale/ anuale	Raport bazat pe analize, sondaje a locuitorilor pentru evaluarea impactului implementării strategiei
Realizarea acțiunilor, proiectelor	Responsabili de implementare	Raport semestrial sau după finisarea activității	Rapoarte prezentate de responsabilii de implementare privind îndeplinirea acțiunilor, proiectelor

Evaluarea ca proces reprezintă o analiză aprofundată menită să identifice, să cuantifice și să demonstreze prin dovezi realizările și schimbările generate, explicând principalele mecanisme care stau la baza acestor rezultate. Evaluarea implementării strategiei se va efectua de Comisia pentru Implementarea.

Evaluarea în cazul SDSE ne informează în ce măsură obiectivele au fost atinse, cât de eficient a fost procesul, cât de relevante au fost activitățile, cât de durabile sunt rezultatele.

Evaluarea implementării Strategiei se poate efectua cât pe parcursul implementării (la mijloc de termen), atât și la finalul implementării strategiei, ca un exercițiu sumativ care va genera concluzii și recomandări pentru perioada următoare și se va efectua prin analiza indicatorilor de dezvoltare.

Evaluarea va avea în primul rând la bază toată informația colectată în urma exercițiilor de monitorizare (rapoartele periodice, date administrative și informații statistice după caz).

Nivelul de realizare a unei acțiuni/măsurii/proiect poate fi analizat din 2 puncte de vedere:

- I. Gradul de realizare al indicatorilor acțiunilor planificate apreciat prin criteriile: **Nerealizată, Inițiată, Realizată parțial, Realizată;**

Acțiune	Situație posibilă	Concluzie/calificativ privind realizarea acțiunilor
Acțiuni cu sau fără indicatori	Dacă acțiunea are un caracter permanent și nu există niciun indicator cantitativ realizat	Nerealizată (0%)
	Dacă acțiunea are un caracter singular a fost inițiată, dar toți indicatorii cantitativi au fost realizați în proporție de 1-30%	Inițiată (1-30%)
	Dacă acțiunea are un caracter singular și toți indicatorii cantitativi au fost realizați în proporție de 31-80%	Acțiune realizată parțial (31-80%)
	Dacă acțiunea are un caracter singular și toți indicatorii cantitativi au fost realizați în proporție de 81-100%	Realizată (81-100%)

* pentru vizibilitate poate fi aplicată cromatică de culori specifice pentru fiecare indicator.

- II. Respectarea termenului de realizare a acțiunilor apreciat prin criteriile: **Termen respectat, Termen Depășit, În desfășurare.** Totodată, pentru acțiunile care nu țin de competența autorităților locale sau nu mai sunt relevante pentru implementare au fost apreciate cu termen **"Irelevant"**.

Tipologia termenelor de realizare a Acțiunilor stabilite în Plan	Situații posibile	Concluzie/calificativ privind respectarea termenului
--	-------------------	--

Acțiuni cu sau fără indicatori	Dacă termenul a fost respectat	Respectat
	Dacă termenul este permanent	În desfășurare
	Dacă termenul a fost depășit sau acțiunea nu a fost realizată	Depășit
	Dacă acțiunea este irelevantă	Irelevant

* pentru vizibilitate a fost aplicată cromatică de culori specifice pentru fiecare indicator.

Pentru generalizarea rezultatelor monitorizării și elaborarea raportului de evaluare, se recomandă utilizarea modelului de tabel prezentat mai jos:

Tabelul 36. Tabel pentru raportul de evaluare

Acțiuni, măsuri, proiecte	Perioada de implementare planificată	Grad de realizare	Termen	Descrierea realizărilor / cauze nerealizării / alte comentarii
Direcție strategică 1. ...				
Obiectiv specific 1.1. ...				
1.1.1.		Nerealizat	Depășit	
1.1.2.		Realizat	Respectat	
Direcție strategică n. ...				
Obiectiv specific n.1. ...				
n.1.1.		Inițiat	Depășit	
n.1.2.		Realizat parțial	În desfășurare	

Evaluarea va fi suplinită prin informații și date colectate prin intermediul unor instrumente suplimentare cum ar fi: chestionare (pentru a colecta informații de natură calitative) referitoare la opinia cetățenilor, sau interviuri/ focus grupuri/ateliere și consultări pentru a explora anumite fenomene/impedimente sau situații corelate cu implementarea strategiei.

Selectarea instrumentelor în procesul de evaluare depinde de disponibilitatea resurselor care pot fi alocate acestui exercițiu și anvergura evaluării. Rezultatele evaluării vor fi integrate în cadrul unui raport prezentat și discutat în cadrul CIS. Cuprinsul raportului de evaluare este prezentat în tabelul de mai jos:

Tabelul 37. Structura model a raportului de monitorizare și evaluare

Capitol/sețiune	Puncte-cheie
Prefață	- Ce reprezintă documentul. - Contextul și perioada în care a avut loc evaluarea. - Data la care a fost întocmit raportul de evaluare - Autorii raportului
Rezumat	Rezumatul raportului de evaluare, prezentat astfel încât să constituie o secțiune generală (adică să conțină toate informațiile- cheie, fără trimiteri la corpul principal al raportului).
Context	- Contextul strategiei de dezvoltare locală (când a fost elaborată, obiectivele principale, perioada de timp acoperită, buget total, alte informații relevante). - Alte informații relevante pentru înțelegerea contextului local.
Scopul și obiectivele evaluării	- Scopul evaluării: de ce a fost realizată, cum va fi folosită. - Obiectivele evaluării.
Metodologia de evaluare	- Descrierea metodelor și tehnicilor de evaluare folosite și justificarea acestora, în corelație cu fiecare întrebare privind evaluarea. - Descrierea elementelor-cheie ale evaluării – întrebările specifice și comune privind evaluarea, criteriile de evaluare, indicatori. - Sursa datelor (primare și secundare), tehnici pentru colectarea datelor (chestionare, interviuri, focus grupuri, studii de caz etc.; dimensiunea și criteriile de selecție pentru eșantionare).

Capitol/secțiune	Puncte-cheie
	Descrierea principalelor limite și constrângeri întâmpinate și a măsurilor adoptate pentru a le compensa.
Constatări privind implementarea SDSE	- Măsurile concrete care au fost întreprinse de autoritățile responsabile, pentru implementarea acțiunilor planificate în SDSE. - Resursele alocate pentru implementarea acțiunilor planificate. - Rezultatele obținute în urma implementării acțiunilor. - Beneficiile pentru grupurile țintă. - Problemele care au intervenit și au influențat obținerea rezultatelor scontate.
Concluzii, recomandări și lecții învățate	- Prezentarea sintetică a concluziilor generale ale evaluării. - Prezentarea recomandărilor aferente fiecărei întrebări privind evaluarea și a recomandărilor generale (cu excepția întrebărilor de evaluare pentru care nu au fost formulate recomandări specifice). - Prezentarea lecțiilor învățate, cu aplicabilitate în viitor.

Actualizarea Strategiei poate fi realizată la inițiativa CIS în câteva situații cum ar fi :

- Ca urmare a recomandărilor și rezultatele proceselor de evaluare, în special când rapoartele indică abateri de la planul de acțiuni sau progres slab în implementarea planului de acțiuni;
- În momentul expirării perioadei de implementare a Strategiei;
- În cazul apariției unei necesități la nivel de localitate sau a unor noi priorități transpuse în strategiile naționale care necesită a fi integrate și reflectate în Strategie .

Procesul de actualizarea este recomandat să cuprindă inclusive profilul localității, în special prin actualizarea principalilor indicatori socio-economici pentru a valida concluziile.

În urma procesului de actualizare documentul va parcurge același exercițiu participativ pentru planificare strategică și consultări publice înainte de a fi propus Consiliului pentru aprobare.

Riscuri și Impedimente de Implementare

Realizarea efectivă a acțiunilor propuse în Strategia de dezvoltare poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri și impedimente de implementare. Riscurile și impedimentele aferente implementării strategiei de dezvoltare pot fi divizate în două categorii: interne și externe.

Tabelul 38. Riscuri și Impedimente de Implementare

DOMENIU	DESCRIERE
Riscuri și impedimente interne	
Managementul implementării strategiei	Confruntări de interese privind implementarea strategiei Prevalarea intereselor personale Resurse financiare limitate Lipsa capacităților de atragere a investițiilor
Parteneriat	Neconlucrarea autorităților publice locale cu sectorul de afaceri și Comunitatea Indiferența și neimplicarea populației în susținerea activităților Lipsa de experiență a structurilor societății civile și neimplicarea lor Neimplicarea partenerilor internaționali
Dezvoltarea economică	Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale
Social	Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale Pauperizarea continuă a populației Emigrarea forței de muncă
Mediu	Populație neconștientizată privind efectele poluarea mediului
Riscuri și impedimente externe	
Cadrul politico-juridic	Instabilitatea cursului politic

DOMENIU	DESCRIERE
	Contradicția și instabilitatea legislației în vigoare
Relații parteneri externi	Lipsa conlucrării cu autoritățile publice raionale și centrale Neimplicarea partenerilor internaționali
Starea economiei	Potențial investițional redus Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare Infrastructură de afaceri nedezvoltată Risc de țară.

Fișa de proiect 1

Titlul proiectului:	Crearea Centrului Social MultiFuncțional pentru persoane vârstnice și cu dizabilități
Obiectiv :	Creșterea calității vieții persoanelor cu vârstnice și cu dizabilități din localitatea Sălcuța
Obiectiv din strategie	Diversificarea serviciilor sociale pentru femei și bărbați, inclusiv persoane vârstnice, cu necesități speciale
Localizare:	Centru, s. Sălcuța
Succintă descriere proiect:	În Centrul social multifuncțional vor fi create și prestate 3 servicii sociale: cantina de ajutor social (în proces de finalizare din Programul "Satul European", Serviciul de zi pentru persoane vârstnice (intenție de a fi finalizat cu suportul Programului "Comunitatea Mea", spălătoria socială (propunere de proiect aplicată la Keystone Moldova din sursele Uniunii Europene (Sălcuța a trecut prima etapă și este în pregătire pentru a II etapă) și frizerie socială (în baza parteneriatului public-privat, la moment frizeria este serviciu privat, dar a fost inițiat dialog de a presta și servicii gratuite pentru anumite categorii de cetățeni. Suprafața totală a clădirii unde va fi amplasat Centrul social multifuncțional este de circa 184.60 metri pătrați care este reparată capital în proporție de 80%. Lucrările vor fi finalizate până la sfârșitul anului. Proiectul dat se referă doar la dotarea cu mobilier și echipament a două încăperi care vor fi utilizate pentru serviciul de zi al persoanelor vârstnice: holul (38,35 m2 și sala de activități/studii (30.90 m2). În imobil sunt create toate condițiile de accesibilitate pentru a corespunde standardelor europene pentru accesul persoanelor cu mobilitate redusă și cu dizabilități.
Activități cheie:	1. Elaborarea și aprobarea Regulamentului Centrului social multifuncțional – entitate juridică de asistență socială în subordinea primăriei Sălcuța; 2. Acreditarea inițială a serviciilor sociale din cadrul Centrului social multifuncțional de care vor beneficia circa 100 persoane în dificultate, până la sfârșitul anului 2024; 3. Dotarea Centrului cu mobilier și tehnică necesară.
Rezultate așteptate:	Centrul social multifuncțional creat ca entitate juridică Circa 100 persoane vor beneficia de serviciile Centrului anual, inclusiv: • circa 45 de persoane vârstnice care se confruntă cu sărăcia; • circa 40 persoane cu dizabilități severe și accentuate care au nevoie de suport pentru a pregăti de mâncare și a se auto-îngriji; • circa 15 copii din familii cu numeroase și din familii în situații de risc.
Statutul proiectului:	Proiect de Creare și Dezvoltare a Serviciilor Sociale pentru grupurile vulnerabile
Responsabil și parteneri:	APL Sălcuța, Programul Comunitatea mea, USAID IREX Moldova, CRAP/SAP, LUMOS, UNICEF, SOROS, Keystone
Durată estimativă:	24 luni
Costuri estimative:	Circa 700 mii lei I Etapă, circa 400 mii lei (USAID/Comunitatea Mea) II Etapă , circa 300 mii lei (Soros, UE, Keystone)

Potențiale surse de cofinanțare:	Contribuția locală
----------------------------------	--------------------

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
1. Formarea grupului de lucru		APL	-	-
2. Elaborarea devizului de cheltuieli și specificațiilor tehnice		APL	-	-
3. Colectarea ofertelor		APL	-	-
4. Achiziționarea bunurilor		Grupul de lucru	350 mii	USAID/CM
5. Elaborarea documentelor de constituire și aprobarea la Consiliul local		APL	-	ONDRL
6. Dotarea Centrului		APL Antreprenorul selectat	100 mii	
7. Instruirea personalului		APL	-	-
8. Deschiderea oficială a Centrului		APL	-	-

Fișa de proiect 2

Titlul proiectului:	Educația tinerilor prin muzică
Obiectiv :	Înființarea unei filiale a școlii muzicale
Obiectiv din strategie	Dezvoltarea învățământului școlar și preșcolar (ținând cont de incluziunea persoanelor cu dizabilități, băieți și fete)
Localizare:	Sediul Bisericii „Adormirea Maicii Domnului”
Succintă descriere proiect:	Deschiderea unei filiale în incinta sediului Bisericii „Adormirea Maicii Domnului”, unde tinerii vor învăța pianul și vor face ore de canto, solfegiu pentru perfecționarea și dezvoltarea vocii. În localitate sunt peste 30 de elevi (poate chiar mai mulți) care doresc să beneficieze de aceste servicii (pian, canto, solfegiu etc...)
Activități cheie:	1. Încheierea unui contract cu Școala de Arte din Căușeni 2. Identificarea profesorului 3. O ședință cu consiliul local pentru deschiderea filialei 4. Finanțe pentru lumină și gaz pe perioada rece
Rezultate așteptate:	✓ Tinerii vor beneficia de un document special precum că a finisat școala muzicală de pian și canto. ✓ Cu acest document vor putea pleca la un Conservator ✓ Vor avea auzul muzical și vocea perfecționată
Statutul proiectului:	Etapă de elaborare
Responsabil și parteneri:	Școala de Arte Căușeni, Primăria
Durată estimativă:	3-5 luni
Costuri estimative:	150 000 lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Consiliul orășenesc Căușeni

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
1. Formarea grupului de inițiativă		APL		
2. Elaborarea devizului de cheltuieli		APL		
3. Elaborarea caietului de sarcini		APL		
4. Semnarea acord cu Școala de Arte Căușeni		Grupul de lucru		
5. Contractare profesori		APL		
6. Deschiderea Filialei Școlii de Arte Căușeni și primirea beneficiarilor		APL Antreprenorul selectat		
7. Monitorizarea proiectului		APL		

Fișa de proiect 3

Titlul proiectului:	Deschiderea Centrului de Plasament pentru persoane în dificultate
Obiectiv :	Creșterea calității vieții persoanelor vârstnice din localitate
Obiectiv din strategie	Diversificarea serviciilor sociale pentru femei și bărbați, inclusiv persoane vârstnice, cu necesități speciale
Localizare:	s. Sălcuța
Succintă descriere proiect:	În s.Sălcuța avem 120 de persoane singuratice, care necesită susținere din parte altor persoane. Din cauza migrației tinerilor, multe persoane rămân fără suport la necesitate. Un Centru de Plasament ar fi ideal pentru soluționarea problemei vârstnicilor.
Activități cheie:	1. Identificarea cadrelor 2. Amenajarea spațiului 3. Deschidere calcul financiar 4. Procurare echipament 5. Identificare parteneri
Rezultate așteptate:	Un centru viabil pentru beneficiari
Statutul proiectului:	Etapa de idee
Responsabil și parteneri:	APL Sălcuța
Durată estimativă:	3 ani
Costuri estimative:	
Potențiale surse de cofinanțare:	Fonduri de investiție

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
1. Formarea grupului de lucru		APL		
2. Elaborarea devizului de cheltuieli		APL		
3. Elaborarea caietului de sarcini		APL		

4. Selectarea antreprenorului		Grupul de lucru		
5. Contractarea responsabil de supraveghere tehnică		APL		
6. Implementarea lucrărilor		APL Antreprenorul selectat		
7. Monitorizarea proiectului		APL		
8. Darea în exploatare a centrului		APL		

Fișa de proiect 4

Titlul proiectului:	Construcția stației fotovoltaice pentru fântânile arteziene
Obiectiv :	Micșorarea cheltuielilor pentru energia electrică consumată la pomparea apei
Obiectiv din strategie	Îmbunătățirea infrastructurii serviciilor publice
Localizare:	s. Sălcuța
Succintă descriere proiect:	În legătură că în prețul 1 m cub apă, energia electrică constituie 90%, să reducem prețul apei, în legătură cu deconectările energiei electrice. Aceasta va asigura cetățenii cu reduceri considerabile la costul m cub de apă.
Activități cheie:	1. Pregătirea terenului 2. Elaborarea proiectului
Rezultate așteptate:	Întinerea considerabilă a prețului la apă.
Statutul proiectului:	Etapa de idee
Responsabil și parteneri:	Consumatorii Fondul de investiții
Durată estimativă:	2023-2024
Costuri estimative:	80 mii euro
Potențiale surse de cofinanțare:	

Plan de acțiuni detaliat

Activități cheie	Termen	Responsabil	Cost estimativ	Sursa
1. Formarea grupului de lucru		APL		
2. Elaborarea devizului de cheltuieli		APL		
3. Elaborarea caietului de sarcini		APL		
4. Selectarea antreprenorului		Grupul de lucru		
5. Contractarea responsabil de supraveghere tehnică		APL		
6. Implementarea lucrărilor		APL Antreprenorul selectat		
7. Monitorizarea proiectului		APL		
8. Darea în exploatare a parcului fotovoltaic		APL		